

lopend vuur

jaargang 11, nummer 1, maart 2005 Prijs € 2,50

**Elfwegenpad Veluwe
Renkums beekdal
De Crow-Act in Engeland**

**Algemene Ledenvergadering
op 9 april**

**Acceptgiro contributie
bijgevoegd**

TEWOST
VERENIGING VAN WANDELAARS

Lopend Vuur

is het ledenblad van TeVoet, vereniging van wandelaars.
Het verschijnt 4 keer per jaar.
Redactieadres: Middelbosstraat 6, 5469 ED Erp,
tel. 0413-212692, redactie@tevoet.nl

TeVoet, vereniging van wandelaars

voor meer en betere onverharde wandelmogelijkheden,
voor behoud en herstel van cultuurhistorische paden.
Meer informatie op www.tevoet.nl.
Het lidmaatschap van TeVoet bedraagt € 15,- per jaar.
Het lidmaatschap wordt automatisch verlengd, tenzij vóór
1 november schriftelijk is opgezegd bij de ledenadministratie.
TeVoet is aangesloten bij de Stichting Wandelplatform-LAW.

Secretariaat TeVoet

Els Bakker, Stoofdijk 46, 4671 CS Dinteloord,
tel. 0167-523486, info@tevoet.nl

Ledenadministratie

Joop Stolk, Zeegat 154, 3224 SM Hellevoetsluis,
tel. 0181-325122, ledenadministratie@tevoet.nl

Bestuur TeVoet

vacature (voorzitter)
Els Bakker, secretaris
Joop Stolk, penningmeester
Harry Benschop
Eeffien Huizing
Jannie Trouwborst

Regiocoördinatoren

TeVoet werkt met contactpersonen in de regio:

Groningen

Eduard Korpel, A. Toriedreef 31, 7944 KJ Meppel,
tel. 0522-251304, groningen@tevoet.nl

Friesland

Willem de Haan, Súdterp 4, 8821 LH Kimswert,
tel. 0517-641502, friesland@tevoet.nl

Drenthe

Eduard Korpel, A. Toriedreef 31, 7944 KJ Meppel,
tel. 0522-251304, drenthe@tevoet.nl

Overijssel

Gé Westgeest, Ganzenmarkt 22, 7631 EN Ootmarsum,
tel. 0541-293351, overijssel@tevoet.nl

Flevoland

Jan Frederik Lubbers, Siriusstraat 3, 8303 ZZ Emmeloord,
tel. 0527-697706, flevoland@tevoet.nl

Gelderland

Ton Schipper, Kleine Kampen 116, 3911 PM Rhenen,
tel. 0317-617644, gelderland@tevoet.nl

Utrecht

Ineke Thierauf, Vlasstraat 14, 3572 TT Utrecht,
tel. 030-2730658, utrecht@tevoet.nl

Noord-Holland

Fred Triep, Zonhovenstraat 29, 1066 MA Amsterdam,
tel. 020-6155502, noord-holland@tevoet.nl

Zuid-Holland-Noord

Jaap Mels, Leeuwenikstraat 2, 2333 VX Leiden,
tel. 071-5171081, zuid-holland-noord@tevoet.nl

Zuid-Holland-Zuid

Jannie Trouwborst, Kikkerveen 225, 3205 XB Spijkenisse,
tel. 0181-641053, zuid-holland-zuid@tevoet.nl

Zeeland

Pieter van Rijswijk, Bruelistraat 10, 4421 CR Kapelle
tel. 0113-343475, zeeland@tevoet.nl

Noord-Brabant

Harry Benschop, Middelbosstraat 6, 5469 ED Erp,
tel. 0413-212692, noord-brabant@tevoet.nl

Limburg

vacature, e-mailadres: limburg@tevoet.nl

Van de redactie

Door allerlei problemen is het decembern timer van vorig jaar niet verschenen en is ook het eerste nummer van dit jaar later verschenen dan gepland. Helaas, maar het is niet anders. Redactie en bestuur zoeken naar een goede oplossing, zie ook de rubriek 'Van het bestuur'.

Dit nummer is qua samenstelling ook afwijkend van wat er normaal in Lopend Vuur aan artikelen staat. Veel actie- en achtergrondinformatie, minder stukken die direct aanzetten tot wandelen. De Lopend Vuur-route vergoedt het enigszins, want het is een heuse tweedaagse door een toch wel uniek gebied, twee beekdalen op de Zuid-Veluwezoom. In een provincie die bijna als een rode draad door dit nummer loopt: Gelderland. Het nieuwe Elfwegenpad, uitbreiding van de Groene Haltes, de problematiek van de zandwegen in Borculo, nieuwe wandelroutes in de Achterhoek en het besluit van waterschap Rijn en IJssel om de onderhoudspaden in beginsel open te stellen voor de wandelaar. Het gebeurt allemaal in Gelderland.

Het wandelen over onverharde paden komt steeds meer in de belangstelling te staan. In bladen als Grasduinen en Verkeerskunde wordt er aandacht aan besteed. TeVoet kan er als vereniging, landelijk en in de regio, mooi op inhaken. Lopend Vuur gaat voor het eerst ook over de grens. We zoomen we in op 'het recht om te struinen' zoals dat nu in Engeland vorm krijgt.

Inhoud

General Right to walk	1
Koers Nemo schaadt wandelbelangen (campagne Wandelwet)	4
Wandelen door natuur en cultuur van Midden-Delfland	5
ProRail zet in Groningen streep door wandelpaden over spoor	6
Elfwegenpad op de Noordwest-Veluwe	8
Burgers hebben recht op gebruik onderhoudspaden langs water	10
Landelijke koepel wandelaars 'belanghebbende' (Borculo)	11
Wandelen in het dal van de Vecht	12
Groene Halte wandelroutes uitgebreid	13
Lopend Vuurroute: beekdalen Heelsumse en Renkumse beken	14
Wandelen als lobby (Zuid-Holland)	21
Koude oversteken Schijndel	22
Op pad met de pont	23
De onverharde wandelaar 'ontdekt'	26
Verenigingsnieuws	
Uit de TeVoet-regio	20
Van het bestuur	27
Activiteitenkalender	28

Foto omslag: Een van de Renkumse beken

Vormgeving en druk: Drukkerij Verhage & Zoon, Middelburg

Extra exemplaren van dit nummer van Lopend Vuur kunnen worden besteld door overmaking van € 4,00 (incl. verzendkosten) op giro 372685 van TeVoet in Hellevoetsluis o.v.v. LV-mrt + het eigen telefoonnummer

Volgend nummer verschijnt juni 2005. Inleveren kopij vóór 1 mei 2005

General right to walk

'In Engeland hebben ze het nu goed voor elkaar. Daar kun je op het platteland overal lopen.' Menig TeVoeter zal het de afgelopen maanden wel eens van vrienden of collega's te horen hebben gekregen naar aanleiding van publicaties in de Nederlandse pers over de invoering van de Countryside and Rights of Way Act. Wat is er aan de andere kant van de Noordzee nu precies bereikt? TeVoet las het na in het blad 'Walk' van de Ramblers en brengt het tot de juiste proporties terug.

The whim of landowners

Een mijlpaal was het zeker: de openstelling op 19 september 2004 van 'some of England's most stunning landscapes in a completely new way. We will gain the right to walk on mountains, moors, heath, down and common land away from mapped path without being subject to the whim of landowners'.

Het nieuwe recht om te struinen – freedom to roam – is gebaseerd op de Countryside and Right of Way (CroW) Act 2000. Stapje voor stapje zal het per regio worden ingevoerd en als 'open, uncultivated countryside' op de kaart worden aangeduid.

Het heeft meer dan een eeuw van 'campaigning on behalf the walkers' geduurd. Voor menig Rambler-lid is het de kroon op een leven lang actie voeren, zo staat te lezen in 'Walk' (najaar 2004), het ledenblad van de Ramblers' Association.

Open, uncultivated countryside

Zo'n vier miljoen acres wordt opengesteld voor wandelaars, is de verwachting. Het gaat om 'open, uncultivated countryside – defined as mountains, moors, heath and down, as well as registered common land'. Een categorie

land die we in Nederland niet veel zullen aantreffen, zeker niet buiten natuurgebieden. Voor alle duidelijkheid: het gaat dus niet om agrarisch land. Daar blijft overigens het bestaande right of way, via de op kaart aangegeven paden, gewoon bestaan.

Maar ook andere delen van het platteland blijven met de CroW gesloten voor de wandelaar. 'Coast en woodland are not yet included in the new access', zegt voorzitter Kate Ashbrook van het Ramblers' Access Committee. Ook is er teleurstelling over wat er in de 'open, uncultivated countryside' blijkens de eerste ervaringen daadwerkelijk wordt opengesteld. Ashbrook: 'In some areas we have been disappointed with the access maps, especially with the limited areas of downland that have been included'.

Access maps

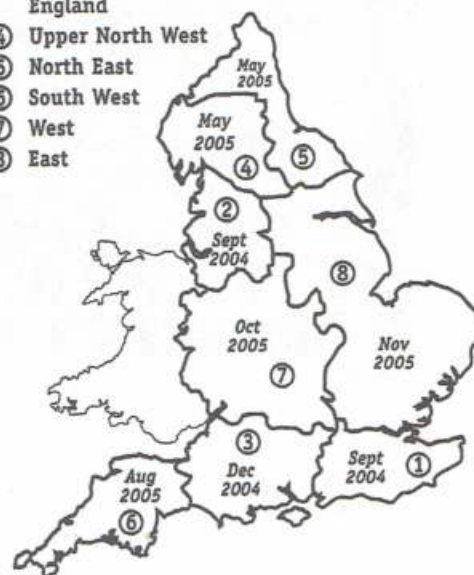
De gebieden die toegankelijk worden voor de wandelaar, worden op kaart aangegeven. Op dit moment zijn er – vier jaar nadat de CroW-Act is aangenomen – pas twee kaarten gereed: South-East (o.a. Kent, Surrey, East- and West-Sussex) en Lower North-West England (o.a. Peak District). Voor de rest van Engeland komen de kaarten volgens planning in de loop van 2005 beschikbaar. Ook Wales wordt in 2005 in één keer 'op de kaart gezet'.

Overigens blijkt dat de nu uitgebrachte kaarten 'will show open countryside even where the new right of access may not apply (such as on military training land) and walkers are advised to continue to use Ordnance Survey's Explorer maps'. Op deze kaarten zal het land dat daadwerkelijk toegankelijk wordt, worden aangeduid: 'On the new OS Explorer maps access land will be indicated by light yellow areas surrounded by a narrow pale orange border; orange 'I' symbols will pinpoint access information points'.

De landeigenaar kan in een aantal gevallen zijn land sluiten voor wandelaars. 'The Act allows landowners to close

their land for up to 28 days a year. Landowners may apply for further closure or restrictions, on a temporary basis, for health and safety or land management reasons, because of fire risk, to protect wildlife or areas of historic interest or on the grounds of national security. Information will be available from local authorities, at access land information points and online at www.openaccess.gov.uk. Het heeft in elk geval de schijn dat er nogal wat ontsparringsroutes zijn.

- ① South East
- ② Lower North West
- ③ Central Southern England
- ④ Upper North West
- ⑤ North East
- ⑥ South West
- ⑦ West
- ⑧ East

En wat kan je doen als je een 'misleading notice' ziet? 'If the notice is about a local restriction call the Open Access Centre on 0845 100 3298 for advice. For any other notices please contact your local authority and then inform the Ramblers free to roam team on 020 7339 8500.'

Helemaal gerust op de goede afloop zijn de Ramblers ook niet getuige de vraag 'How will access be managed locally?' in hun ledenblad Walk. 'Local authorities will have the power to make byelaws where necessary, though it is envisaged these will be used only as a last resort. They can also appoint wardens, put up notices and improve access onto open countryside. Local access forums will advise these access authorities – commenting on issues such as access management, new signs or proposed long-term local access restrictions. Een laatste vraag op de Q&A-pagina

Contributie 2005

Bij dit nummer van Lopend Vuur is een acceptgiro voor de contributie 2005 bijgevoegd. Door het niet verschijnen van het decembernummer – normaal wordt de acceptgiro bij het laatste nummer van een jaargang gevoegd – is de betalingsdatum achterhaald. Vandaar het vriendelijk verzoek de contributie nu vóór 1 mei te voldoen.

De penningmeester

Michael Meacher, de politieke vader van de CRoW Act

'The beauty of nature,
and our access to it,
should not be restricted
by our financial
inability to own it.'

EXCLUSIVE INTERVIEW

Michael Meacher

In het blad 'Country Walking' van oktober stond een exclusief interview met de 'politieke vader van de CRoW Act', milieuminister Michael Meacher. Enkele citaten uit dit interview belichten de achtergronden van de wet.

Als wandelaar in hart en nieren gelooft Michael Meacher heilig in ieders recht hetzelfde te kunnen doen, in welke positie hij of zij ook verkeert. 'I love the countryside. It's so much more beautiful than anything man has ever created. Best of all, it's completely free; at least it will be soon.'

'I feel like the CroW Act is a little bit of de-privatisation at a time when everything seems to be going the other way. Our natural environment – free at the point of use. It feels subversive even to say that these days.'

In 1997 is het begonnen. 'There was no detail, but we were committed to opening up about four million acres to walkers – land that had been enclosed since before the industrial revolution. For 70 years it has been an ambition to free that land up again – even Lloyd George said it should be an inheritance for us all. Well, it is now.'

Nog afgezien van de oppositie van de conservatieve partij tegen de CRoW Act, was er tegenwerking van milieugroeperingen die vreesden dat het landschap vernield zou worden, of de natuur verstoord door mensen die van de paden zouden af gaan. Gevraagd naar de maatregelen die zijn getroffen om dat te voorkomen, antwoord Michael Meacher: 'There's no denying that anyone walking on open access land should show sensitivity and act responsibly; only time will tell on that front. The walkers I know wouldn't dream of destroying anything. The laws of dumping, off-roading, egg collection, wildlife destruction, pollution and the like all still stand. CRoW doesn't override them, nor should it.'

Tegen mensen die nog steeds – Meacher is sinds juni 2003 minister af, 'maar niet vanwege the right to roam'- oppositie voeren tegen de CRoW Act zegt hij: 'I think people need to talk to each other and negotiate locally. If it opens up a national debate and gets walking on to the agenda, then that's as important as opening the countryside itself. I mean, nothing in this law is designed to stop a shooting party on Lord Thing's land.... It's just that now he might want to inform people about it first.'

En tenslotte: 'The future under CroW isn't rigidly defined, and the process of definition will have to be balanced and debated. The most important aspect of it really is the principle that the beauty of nature, and our access to it, should not be restricted by our financial inability to own it.'

luidde: 'What if there is no way onto the access land?' Met als antwoord: 'Access authorities must provide ways of getting to access land, ideally in consultation with the landowner but by order if necessary. If you find there is no way of getting to the land, contact your local authority and then inform the freedom to roam team, though remember that not all access points will be available immediately.'

The future

Stil zitten na het behaalde resultaat is er zeker nog niet bij voor de Ramblers' Association. Er is nog genoeg werk aan de winkel. 'The new opportunities for walkers being introduced with the freedom to roam demonstrate that we can change things for the better. But there is plenty still to be done to ensure we can fully enjoy the opportunities of this new access to the countryside and also to see how things can be improved even further for walkers.

'For example, unless local authorities are willing to make use of new powers to make byelaws, appoint wardens, erect and maintain notices and improve access by means of stiles and gates etc, many areas will remain inaccessible to walkers.

'The CroW Act allows for a review of maps of open countryside within ten years. Once we have been able to gain an overview of the accuracy of mapping process in each region we will be able to make the case for an early review of the map in any area where there are a significant number of errors.'

De Rambler gaan ook verder met 'campaigning to have areas such as woods, forests, riversides or coastal land opened up to walkers'. Fijntjes voegen ze eraan toe dat 'the Act does allow landowners in the meantime to voluntarily dedicate access for walkers.

'Permitted access is currently enjoyed on most Forestry Commission Land, but dedication will guarantee access rights on foot for the public for all time. In 2002 the Forestry Commission announced it would be dedicating all its freehold forests in this way. Access to the first three is due to begin September 2004.

'The Ramblers' Association has already contacted a number of large organisations in England, including water companies, the Church of England, and the Nationaal trust to ask them to consider dedications. In addition, we hope that

volunteers across England and Wales will encourage local organisations, companies and local authorities to dedicate land for the good of their local community.'

A quantum step

Wensen zijn er zeker nog wel, maar er is in Engeland ook veel bereikt. Kevin Gray, Professor at Law at Cambridge University: 'The CroW Act 2000 constitutes a quite remarkable advance in the drive towards greater rights of recreational access to open country in England and Wales. In spite of its shortcomings, this legislation places such access on a secure statutory footing in a way which few would have believed possible even a decade ago.

'This is a quantum step of historic proportions and its significance can scarcely be overstated. For the first time in our history, every citizen will have an entitlement to enter and remain on any defined access for the purpose of open-air recreation.'

Regie

De CroW Act is niet echt kopieerbaar naar Nederland. De situatie in ons land is anders. Veel moorland, heath and downs kennen wij niet. Ook de eigendomsverhoudingen liggen compleet anders.

Eén ding kunnen we wel van het Engelse succes leren: dat alleen jarenlange inspanningen, waarbij alle neuzen

dezelfde kant opstaan, resultaat oplevert voor een betere toegankelijkheid van landelijk (én stedelijk) gebied voor de wandelaar. Helaas is de Nederlandse wandelwereld – op z'n zachtst gezegd – nogal verdeeld.

TeVoet pleit dan ook voor meer regie. Die rol zou het best bij het Wandelplatform kunnen liggen. Deze koepelorganisatie van wandelverenigingen van uiteenlopende snit is meer dan 'een uitgever van LAW-gidsjes'. Ook belangenbehartiging is sinds een aantal jaren als een volwaardig doel opgenomen. Successen op dat front zijn zeker behaald, maar van een sterke regie kan toch moeilijk worden gesproken.

Wil er iets bereikt worden, dan is een heldere koers vereist, nadrukkelijk in samenspraak met de aangesloten organisaties bepaald. Dat biedt ook de beste kansen op medewerking van die organisaties bij de uitvoering, op lokaal, op regionaal en landelijk niveau. Want een regisseur hoeft zeker niet alles te doen, is zelfs niet de bedoeling.

Wat die koers moet zijn, hoe die kan worden uitgewerkt, TeVoet wil daar nu niet op vooruitlopen. Het is juist zaak die koers samen, met de andere bij het Wandelplatform aangesloten organisaties, in een open en transparant proces te bepalen. Een koers met een realistische ambitie. Bij luchtfietsen is niemand gebaat. Op dat proces wil TeVoet de komende tijd inzetten.

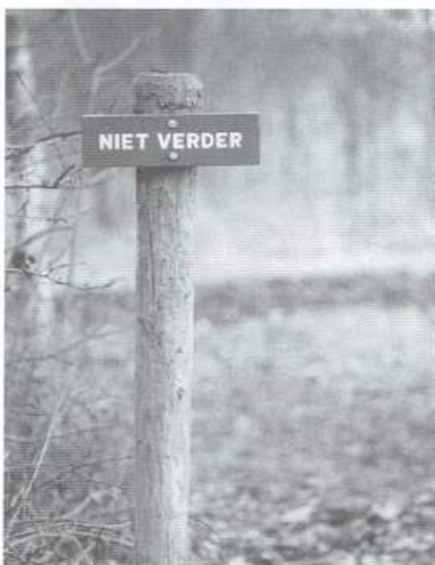
Koers Nemo schaadt wandelbelangen

Nemo, de Amsterdamse 'Vereniging van vrije wandelaars' is oktober vorig jaar een campagne gestart voor een 'Wandelwet', naar Engels voorbeeld. Daarin wil Nemo het 'recht van overpad en struinen' vastleggen. Voor wandelaars is er veel te verdienen in Nederland, maar de manier waarop Nemo het aanpakt, schaadt eerder de zaak dan dat het goed doet.

Nieuwe wandelwet

Wandelaars en kwetsbare voetpaden hebben in Nederland geen rechten. Nemo wil daarom opkomen voor de belangen van de vrije wandelaars en de onverharde paden door actie te voeren voor een nieuwe Wandelwet. Zij wil daarin het 'recht van overpad en struinen' vastleggen. Nemo verwijst daarbij naar Engeland waar een algemeen zwerfrecht, the right to roam, zou zijn vastgelegd. Dat ligt, zie het artikel 'General right to walk' in deze Lopend Vuur, toch wel iets genuanceerder. Laten we voorop stellen dat veel constatering die Nemo doet in een persbericht waarin de campagne wordt aangekondigd, de spijker op zijn kop slaan. Zo is het (meer dan) waar dat

- elk jaar vele kilometers onverharde voetpaden verdwijnen en paden onrecht worden afgesloten of geasfalteerd;
- grote gebieden in Nederland die zich lenen om er te zwerven of te struinen, ontoegankelijk zijn. Denk daarbij aan de uiterwaarden en de vele dijken;
- veel natuurgebieden beperkt toegankelijk zijn door zonering, openingstijden, lidmaatschappen, het ontbreken van doorgaande wandelmogelijkheden of het gegeven dat je alleen maar 'met de boswachter op stap' mag;

- wandelaars veel paden op hinderlijke wijze moeten delen met gemotoriseerd verkeer of mountainbikers;
- de wegenleggers waarin de openbaarheid van voetpaden wordt vastgelegd nauwelijks meer door gemeenten en provincies wordt bijgehouden.

Maar de aanpak die Nemo nu voorstaat om op te komen voor de wandelaar en het onverharde pad, onderschrijft TeVoet niet.

Campagne

Zonder enige organisatie in het wandelwereldje daarin te kennen is Nemo nu begonnen om campagne te voeren voor een Nederlandse wandelwet. Enkele jaren terug is Nemo uit het Wandelplatform – de koepelorganisatie van organisaties die zich op de een of andere manier richten op het wandelen; ook TeVoet is erbij aangesloten – gestapt. Volgens eigen zeggen vanwege de onderlinge verdeeldheid waardoor een effectieve wandellobby niet van de grond kwam. Sinds die tijd is Nemo zich meer op het buitenland gaan richten, met een eigen wandelcentrum in Polen. Nu richt de club zich weer met volle energie op Nederland. Het huidige kabinetsbeleid – nota Ruimte – was de bekende druppel die hen daartoe aanzette.

Die nu in gang gezette campagne moet – als we de site van Nemo goed lezen – onder andere het recreatief medegebruik van boerenlandpaden, waterkanten, dijken en onderhouds- of schouwpaden beter regelen. Met de wet in de hand moeten die toegankelijk worden voor de wandelaar. Of dat werkt? TeVoet denkt van niet. Want wat moet er dan precies worden opengesteld (alles?) en hoe moet dat worden gehandhaafd, om maar eens twee bedenkingen te noemen. Met overleg – de wandelaar is niet de enige die belangen heeft in het landelijk gebied; je kunt niet zo maar voorbijgaan aan de belangen van bijvoorbeeld agrariërs, waterschappen en natuurterreinbeheerders – kan er meer bereikt worden. De voorbeelden liggen inmiddels

voor het oprapen. Het kost tijd, maar het werkt beter dan iets bij wet opleggen.

Het vraagt ook om een effectieve wandellobby. Vooral weten waarop je gezamenlijk inzet, ieder met zijn eigen mogelijkheden. In plaats van elkaar te bestrijden – de campagne van Nemo heeft al weer tal van, veelal afwijzende, reacties opgeleverd – zou het dan ook beter zijn gezamenlijk naar een strategie te zoeken hoe het wel zou kunnen. Het Wandelplatform is daar de natuurlijke organisator voor. TeVoet verwacht daar veel van.

Zonder 'wet'

Enkele voorbeelden die zonder 'wet' zijn geregeld. Waterschappen stellen steeds meer hun onderhoudspaden en andere eigendommen open; zie in deze Lopend Vuur het voorbeeld van Rijn en IJssel. Beheerders van natuurterreinen beseffen meer en meer dat voor draagvlak voor natuurbehoud en –ontwikkelingen hun terreinen opengesteld moeten worden. Het kan beter, ook met inachtneming van de in het terrein aanwezige natuurwaarden, maar zo iets kan beter worden geregeld in – door provincies goed te keuren – natuurinrichtingsplannen. De pijlen van de wandellobby zouden zich daar beter op kunnen richten. Op veel plaatsen stellen ook boeren hun land open voor wandelaars. Op veel plaatsen ook niet, maar of uitspraken van Nemo als 'de bio-industrie verjaagt de wandelaar uit het landschap uit angst voor ziektes die zij zelf veroorzaakt' agrariërs over de streep zal trekken, valt te betwijfelen. C'est le ton qui fait la chanson, zullen we maar zeggen. Het geeft gelijk het verschil in benadering aan tussen Nemo en TeVoet. TeVoet wil liever investeren in de dialoog en zo de voor- en nadelen – wandelaars mogen hun ogen niet sluiten voor de nadelen, maar ze hoeven ook niet te worden overtrokken! – te belichten; zie ook het artikel over Wandelen over boerenland in Lopend Vuur van juni 2004. Het is iets te eenvoudig om te stellen dat 'de meeste routes over boerenland blijven haken op onwillige boeren die wel overheidssubsidie krijgen maar daarvoor in Nederland niet de verplichting hebben hun land open te stellen'. IJveren voor beheersvergoedingen, regelingen voor afkoop van eventuele schade en/of rui-

Wandelen door natuur en cultuur van Midden-Delfland

Overall is de stad dichtbij, maar toch is Midden-Delfland een nog tame-lijk ongerept weidegebied met smalle polderweggetjes. Weidse vergezichten, verspreid in het landschap liggen oude boerderijen, verscholen in het groen. Langs de randen recreatiegebieden met plassen en bossen, in de laatste jaren aangelegd. Het hele jaar door een schitterend gebied om te wandelen.

Werkgroep Paden

De Midden-Delfland Vereniging zet zich in om de groene en landelijke toekomst van het gebied veilig te stellen. In dat kader worden ook mapjes van rondwandelingen door Midden-Delfland uitgegeven. Het eerste mapje, met zes rondwandelingen, is nu gereed. TeVoet heeft in de persoon van oud-bestuurslid Eef Boeve er veel werk voor verricht. Hij heeft de routes uitgezet en beschreven. Het geheel is een idee van de werkgroep Paden van de Midden-Delfland Vereniging.

Van elke wandeling, de lengte varieert van 7 tot 16 km, is een aparte folder gemaakt. Aan de ene kant een overzichtelijk topografisch kaartje en een complete routebeschrijving waarbij punten onderweg met letters zijn aangegeven zodat je altijd weet waar je je op de route bevindt. Aan de kant van de folder tref je een algemene beschrijving aan van enkele in het oog springende zaken en – van elk op het kaartje aangeduid punt – een korte beschrijving met foto van bezienswaardigheden. Midden-Delfland is een streek rijk aan historie. Vandaar dat die beschrijvingen veelal cultuurhistorisch van aard zijn.

vervolg van pag. 4

mere planologische mogelijkheden, bijvoorbeeld voor recreatieve functies, voor agrariërs die hun land willen openstellen, lijkt TeVoet een betere weg.

Negeer hekken

Om de campagne kracht bij te zetten roept Nemo wandelaars op hekken en verbodsbordjes te negeren en te overtreden. Want, aldus Nemo, de verboden zijn vaak onterecht en wandelaars hebben oudere ongeschreven rechten. Voor Nemo is er geen andere manier om aan te tonen dat er een wandelwet moet komen die de rechten van de wandelaar

Oud landschap

Eigenlijk is het landschap van Midden-Delfland oud. Vanaf de elfde eeuw is de oorspronkelijke veenwildernis ontgonnen en ontstond het patroon van sloten en waterwegen zoals we dat nu nog kennen. In die tijd bouwden de boeren hun boerderijen op terpjes, maar sinds de dertiende eeuw, na voltooiing van de Maasdijk, verplaatsten zij hun bedrijven naar inmiddels drooggevalen kreekbeddingen. Vanaf de vijftiende eeuw zijn kaden opgeworpen en paste men bemaling toe om het land droog te houden. In Midden-Delfland staan de oudste boerderijen van Nederland. In het gebied liggen ook de oude dorpskernen van Schipluiden en Maasland. Vlakbij zijn de oude dorpen Kethel, Overschie en De Lier. Het kleine t Woudt vormt met zijn pittoresk kerkje een hoogtepunt.

Eerste mapje

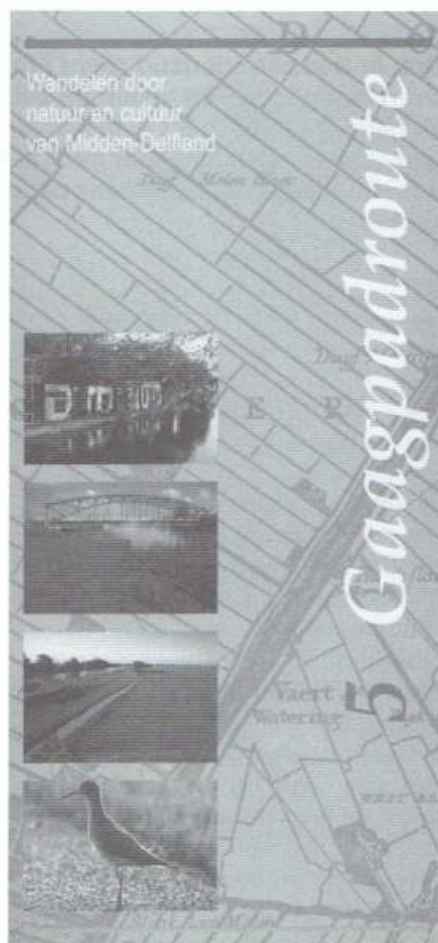
In het eerste mapje zijn zes wandelingen opgenomen:

1. Vockestaertroute, 16 km, start in Schipluiden;
2. Broekpolderroute, 15 km, start in Vlaardingingen;
3. Commandeurssroute, 8 km, start in Maasland;

vastlegt en beschermt.

Dergelijke oproepen doen meer kwaad dan goed. Dat is ook wel gebleken uit enkele reacties, onder andere van terreinbeheerders.

Ook TeVoet organiseert soms wandelingen over afgesloten paden en dijken. Om het belang van openstelling voor de wandelaar aan te tonen en publiciteit te genereren voor de 'wandelzaak'. In die gevallen hecht TeVoet er aan vooraf goede afspraken met betrokkenen te maken. Veelal resulteerde dat in openstelling voor één of enkele dagen.

4. Polderpadroute, 12 km, start in Maasland;
5. Gaagpad, 10 km, start in Schipluiden;
6. Kralingerpadroute, 7 km, start in De Lier.

Door het initiatief van de werkgroep Paden van de Midden-Delfland Vereniging is er over enkele jaren, als alle 18 geplande wandelroutes gereed zijn, sprake van een gebiedsdekkend wandelnetwerkje.

Midden-Delfland praktisch

- Het wandelmapje 'Wandelen door natuur en cultuur van Midden-Delfland' is voor € 4,50 te koop bij de VVV-kantoren en boekwinkels aan de randen van het Midden-Delflandgebied.
- In elk foldertje is precies aangegeven hoe de wandelroutes met openbaar vervoer bereikbaar zijn.

ProRail zet in Groningen streep door wandelpaden over spoor

Ook in Noord-Nederland roept ProRail de nodige weerstanden op door overwegen te willen afsluiten. Zelfs overwegen in wandelroutes die volgens Staatsbosbeheer in samenwerking met NS zijn bedacht, dreigen te sneuvelen. Dit keer gaat het om het enkel-spoor van Groningen naar Roodeschool: twee keer per uur komt de trein er volgens het spoorboekje langs.

Boycot

'Railbedrijf ProRail boycot de aanleg van twee wandelroutes van Staatsbosbeheer door Warffum en Baflo' kopte het Dagblad van het Noorden begin februari. 'Ze voeren langs twee overwegen en daar is ProRail tegen gekant. Het bedrijf vreest voor ongevalen. Om de risico's terug te dringen, heeft de beheerder van het spoorwagennet juist het voornemen overwegen tussen Winsum en Roodeschool op te heffen'. De genoemde Staatsbosbeheer-wandelingen zijn cultuurhistorische routes, die het toerisme moeten stimuleren. ProRail heeft Staatsbosbeheer echter een brief gestuurd waarin het bedrijf grote bezwaren maakt tegen de wandelroutes. In het schrijven wordt er onder meer op gewezen dat het overheidsbeleid er op is gericht het gebruik van overwegen te beëindigen. De beste overweg is geen overweg, schrijft ProRail letterlijk aan Staatsbosbeheer.

'Zeker niet toestaan'

Een wandelroute over beide overwegen 'zullen wij zeker niet toestaan', stelt ProRail. Als Staatsbosbeheer de wandelroutes toch uitstippelt, zal het bedrijf 'alles doen wat binnen de mogelijkheden ligt om dit ongedaan te maken'. Het railbedrijf heeft Staatsbosbeheer verder geschreven dat zij de overweg in Warffum wil opheffen. Ook een andere overweg op het baanvak Winsum-Roodeschool staat op de nominatie te verdwijnen. Beide overwegen worden door Staatsbosbeheer gebruikt. Staatsbosbeheer is verbaasd over het verzet van ProRail tegen de ingebruikname van de wandelroutes. De woordvoerder van Staatsbosbeheer zegt dat de wandelroutes juist in samenwerking met de NS zijn bedacht. De natuurterreinbeheerder zal zich daarom ook niet zomaar neerleggen bij het besluit van ProRail het project te boycotten. TeVoet is benieuwd wat de strijd tussen

beide 'nationale organisaties' gaat opleveren. De opstelling van ProRail laat in elk zien dat dit bedrijf zich nog niet zoveel gelegen laat liggen aan de toezeggingen die minister Peijs van verkeer en waterstaat vorig jaar over het al dan niet afsluiten van spoorovergangen aan de Tweede Kamer heeft gedaan. Want waar hebben we het op deze spoorlijn nu eigenlijk over. Eén maal per uur, in de spits tweemaal, rijdt het dieseltreintje van Noordned over het baanvak. Met nog enkele goederentreinen naar de Eemshaven lijkt dat een niet zo drukbezonden traject. Enkele voorzieningen die het wel mogelijk maken dat de wandelaar over het spoor kan en ander verkeer niet, zullen dan ook voldoende zijn om de bedreigde overgangen voor de wandelaar voldoende veilig te maken. Wellicht dat de argumenten van Staatsbosbeheer – de opstelling van ProRail blokkert milieu- en natuurvriendelijke projecten waarvoor Staatsbosbeheer zich juist moet inzetten – meer indruk maken dan van de wandelaars zelf. In elk geval was ook de Tweede Kamer bij de behandeling van de Tweede Kadernota railveiligheid medio januari behoorlijk ontstemd over de brief van ProRail aan Staatsbosbeheer.

Enkele – niet echt fijnbesnaarde – reacties van lezers van het Dagblad van het Noorden op de aangekondigde boycot van de wandelroutes wil TeVoet haar leden niet onthouden:

Tunnels? Bruggen? Dat kost miljoenen per overgang. En dan weer jammeren dat die treinkaartjes zo duur worden! Het is toch van de zotte dat een bedrijf dat zo'n lint van metaal dwars door allerlei gebieden heeft lopen, zo'n machtspositie heeft. Ongelukken zullen er altijd blijven. Anders moeten we het spoor maar ommuren of zo.

Triest is het toch dat de burger in Nederland door organisaties als ProRail als een complete randdebiel wordt gezien die zelf geen greintje eigen verantwoordelijkheidsbesef in zich heeft. Juist door mensen zo te behandelen raken ze inderdaad alle verantwoordelijkheidsbesef kwijt.

Indrukken Kamercommissie over railveiligheid

Donderdag 27 januari heeft de Vaste Kamercommissie van verkeer en waterstaat zich beziggehouden met de nota Railveiligheid. TeVoet-lid Reijnoud de Haan was erbij en geeft zijn indrukken.

De Tweede Kamerleden hadden zich goed voorbereid op de discussie over het opheffen van spoorwegovergangen. Zij kenden de klachten die fietsers en wandelaars over de rigide aanpak van ProRail naar voren hadden gebracht. Van Hijum en Hofstra zeiden dan ook: "Streef niet naar nog meer veiligheid. Accepteer een rest-risico." Zij vinden dat ProRail ten oprechte, zelfs op rustige nevenlijnen, (nieuwe) gelijkvloerse kruisingen afwijst. "ProRail is te daadkrachtig. Uw normen voor 2010 zijn al gehaald door omzetting van AKI's naar AHOB's."

De minister meldde over 2004 een laagterecord van 14 doden op spoorkruisingen. Zij concludeerde zelfs: "Er hoeft geen enkele bestaande overweg voor de fietser te worden afgesloten". En wijzend op een specifiek geval: "In de brief staat, die oversteek hoeft dus niet dicht." Aan de andere kant klonk het ook zo uit de mond van de minister: "Ach, als de gemeente Bussum van zes naar twee spoorovergangen terug wil, moet deze dat zelf weten." Ook met de gemeente Almelo is iets aan de hand: "Van zeven

naar twee overgangen." De Kamerleden wezen ook naar de aanpak van ProRail op de lijnen Leeuwarden-Harlingen en Winsum-Roodeschool (zie hiernaast, red.).

De minister deed voorkomen alsof de motie van de Tweede Kamer van 29 december 2003 wordt overgenomen en uitgevoerd. En als dat al niet zou gebeuren, ligt dat niet aan ProRail of de Inspectie van verkeer en waterstaat (die prominent aan tafel zat): "ProRail komt nooit met een dictaat."

Slechts één kamerlid wees op de onoirbare praktijken van ProRail, namelijk de financiële chantage door proRail van de gemeenten (zie ook Lopend Vuur van september 2004). Dat is de oorzaak dat de motie gewoon niet wordt uitgevoerd. Jammer dat de Kamerleden niet met voorbeelden hierover kwamen. Het 'onderhandelingsproces' van ProRail werd onvoldoende toegelicht. Wel waren er Kamerleden die stelden dat ProRail smoezen gebruikt en besluiten van minister en Kamer fout citeert. Blijkbaar durft niet iedereen te zeggen dat het ProRail veel meer om bezuiniging op onderhoud van installaties gaat dan om veiligheid.

Vanuit de commissie kwam de roep op meer zicht op het soort overwegen die nu bedreigd worden met afsluiting. Hofstra kwam met een voorstel om daar

een vinger achter te krijgen. Hij kreeg de toezegging van de minister, overigens met de nodige tegenzin, dat deze een lijst met af te sluiten spoorovergangen stuurt.

Terugkijkend op het overleg rijst eigenlijk een bizar beeld op. Enerzijds zegt de minister geen noodzaak te zien om spoorwegovergangen voor fietsers en wandelaars af te sluiten. Anderzijds legt diezelfde minister de 'onderhandelings-tactiek van ProRail met de gemeenten' onvoldoende aan banden. Mogelijk hebben zij én de Kamerleden onvoldoende inzicht hoe het werkelijk toe gaat. Onduidelijk bleef of de Tweede Kamer een visie heeft op de gewenste maaswijdte van spoorwegovergangen voor langzaam verkeer (fietsers, wandelaars, ruiters), afhankelijk van type gebied. En al helemaal niet kwam aan de orde in hoeverre er bij de Kamer een visie is op oversteken van rijks- en provinciale wegen. Met andere woorden: wat de Kamer nu echt wil met de bedreigde spoorwegovergangen blijft de vraag. Misschien dat de lijst met bedreigde overgangen in een volgend overleg meer duidelijkheid schept.

Elfwegenpad op de Noordwest-Veluwe

Het Veluws Bureau voor Toerisme heeft iets met het getal elf. Na het Elfbergenpad over de stuwwallen van de Zuid-Veluwe, zie Lopend Vuur van februari 2003, heeft het nu het Elfwegenpad uitgebracht: een 75 kilometer lange rondwandeling in de vorm van een acht tussen Harderwijk, Nunspeet en Elburg. Het getal 'elf' moeten we in dit geval niet al te letterlijk nemen.

Oude wegen

Het Elfwegenpad zoekt de oude wegen van de Noordwest-Veluwe op. De route volgt bijvoorbeeld stukjes van handelswegen, schaapsdriften, postwegen en kerkenpaden. Al deze wegen hebben hun cultuurhistorische betekenis gemeen. Maar in deze route verbinden ze ook nog prachtige stukken landschap met elkaar op de overgang van het Veluwe Massief en de oevers van het Veluwe Randmeer.

Hoewel er volgens de samenstellers van de route meer dan elf van dergelijke oude wegen in het gebied te vinden zijn, worden er elf in het bijzonder beschreven en bewandeld. Echt veel achtergrondinformatie over die wegen zul je echter niet aantreffen in het routeboekje: van de 48 pagina's gaat het om niet meer dan twee pagina's tekst. Het wandelboekje over de Veluwse sprengen – hierin heeft het GOBT ook geparticipeerd, zie Lopend Vuur van december 2003 – is bijvoorbeeld veel informatiever.

Handel en landbouw

Veel van de oude wegen vertellen iets over de manier waarop vroeger werd gereisd en handel en landbouw werd bedreven. Lange tijd vertoefden alleen jagers en herders op de Veluwe. In de loop van de Middeleeuwen kwamen er meer onverharde wegen en ontstond er een interlokaal wegennet. Die zandwegen waren meestal van slechte kwaliteit en in sommige jaargetijden zelfs onbegaanbaar. Straatstenen werden pas in de zeventiende eeuw gebruikt. De Zuiderzeestraatweg tussen Harderwijk en Zwolle werd omstreeks 1830 aangelegd.

Hanzewegen behoren tot de oudste routes waarlangs men handelswaar vervoerde. Ze zijn ontstaan in de tijd van het Hanzeverbond, in de dertiende eeuw. Eerst was het vervoer over water belangrijker, maar allengs groeide de behoefte aan verbindingen over land, met name tussen de aan de Zuiderzee gelegen steden Harderwijk en Elburg en de steden aan de IJssel. Onder andere bij Vierhouten wordt een stukje Hanzeweg gevolgd.

Hessenwegen ontstonden in de zeventiende eeuw. In die tijd werd veel handel gedreven tussen Duitsland en het rijke Hollandse westen. De Veluwe was doorganggebied voor karren met Duits aardewerk, glaswerk en textiel. Het vervoer was in handen van Hessische voerlieden. Zij maakten gebruik van grote huifkarren, getrokken door vier of vijf hengsten. De brede zandwegen waarover zij zich verplaatsten, deden geen dorpen aan. Wel lagen er herbergen langs de routes. Bij Hierden ligt een stukje Hessenweg in de wandelroute, deze weg verbond Harderwijk met Deventer. Midden in Harderwijkse Bossen ligt de Koeweg. Vanaf de Middeleeuwen brachten de boeren hun vee van het dorp naar de weiden in de omgeving. In de regel waren deze wegen voorzien van hagen om het vee van de akkers te weren. Ook de naam Schapendrift komt vaak op de Veluwse zandgronden tegen. Dagelijks trokken schaapsherders heen en weer tussen de schaapskooien

bij de akkers en de heidevelden in de weide omgeving.

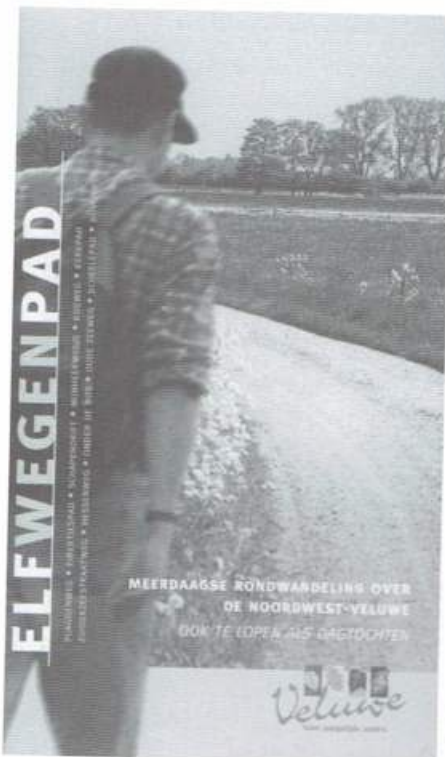
De wandelroute maakt ook gebruik van kerkenpaden, onder meer bij Elburg en Hierden. Die liepen dwars door het land van een boerderij of buurtschap naar een kerkdorp. In de regel verleenden de boeren 'recht van overpad' aan hun burens om over hun land via de kortste verbinding te voet naar de kerk te gaan.

De route

De route is 75 kilometer lang. Vanaf Nunspeet gaat het door de bossen naar het dorpje Vierhouten, over de heidevelden ten noorden van Elspeet, langs beekjes in het Leuvenumse bos naar het Beekhuizerzand. Dat is nu nog in gebruik als militair oefenterrein, maar zal worden getransformeerd in een echt stuifzandgebied. Daarvoor worden veel vliegdenen gekapt. Langs enkele landgoederen als Essenburgh en Hulshorst – voor de verkoop van zijn grond voor de aanleg van de spoorlijn naar Zwolle bedong de eigenaar dat er ter plekke een halte zou komen. Helaas is deze halte, veel wandelaars maakten er gebruik van, in 1987 uit het spoorboekje geschrapt – gaat het weer naar Nunspeet. Bij Hulshorst krijgt de wandelaar al een voorproefje van de overgang van het Veluwe Massief naar het agrarisch gebied dat zich uitstrekt tot aan de kust van de voormalige Zuiderzee. Vanaf Nunspeet gaat de route linea recta naar die kust en volgt de Oude Zeeweg langs

Elfbekenpad

Begin dit jaar is ook het boekje van het Elfbekenpad verschenen. Dit pad neemt de wandelaar mee langs de randen van de hoge en droge (Noordoost) Veluwe, waar verrassend veel water te vinden is. De sprengen en beken zijn lang geleden door mensenhanden gegraven. Het heldere water werd eerst gebruikt voor de papiermolens en later voor de was. Nu zijn het vooral pareltjes in het landschap. Het elfbekenpad is 60 km lang. Ook deze route is volledig bewegwijzerd. Het gidsje kost evenals de beide andere 'elf'-gidsen € 7,90 en is verkrijgbaar bij de VVV's op de Veluwe

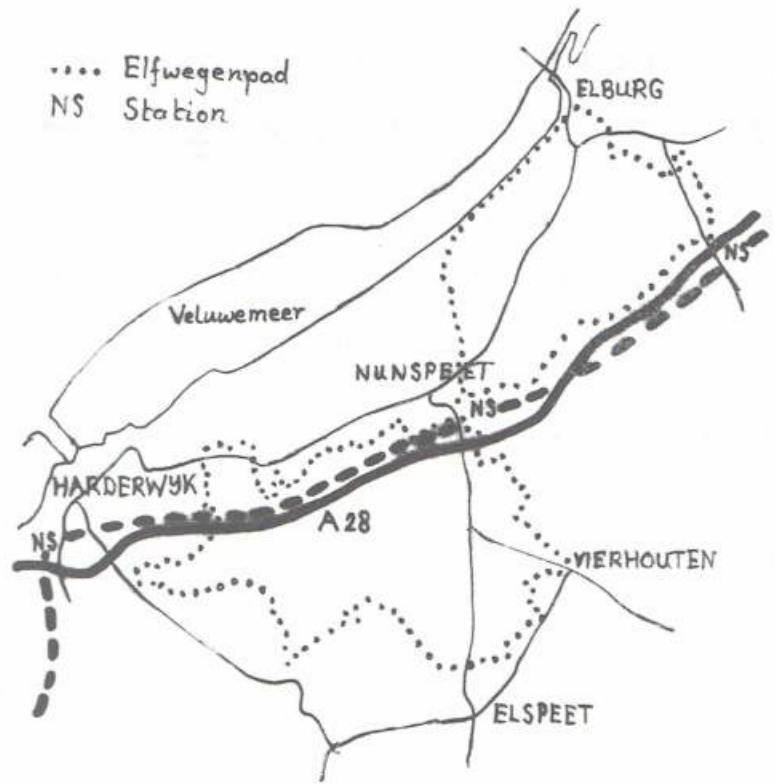

de restanten van de Ludgeruskerk – vanaf hier loopt een kerkenpad over de Kerkdijk naar Doornspijk, dat evenwel niet in de route is opgenomen – naar Elburg. Via 't Harde gaat het weer terug naar Nunspeet.

Evenals bij het Elbergenpad zijn de rou-temakers niet bang voor kleine lusjes en omweggetjes in de route, om de wandelaar langs interessante plekken te voeren. Het is dus geen gestrekte route geworden. Het grootste deel is ook onverhard. Alleen vanaf Nunspeet naar het Veluwemeer moet je een tijdje over de verharde weg.

Wandelproject Veluwe

Het Elfwegenpad is ontwikkeld in het kader van het wandelproject Veluwe. "Het Elbergenpad vormde de aftrap. Uiteindelijk willen drie of vier van dergelijke paden realiseren aan de randen van de Veluwe", zegt Wietze Woudsma van het Veluws Bureau voor Toerisme in Apeldoorn. Hij is de projectleider vanuit het GOBT (Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme) voor het wandelproject. Op de rol staat in elk geval nog een pad op de Noordoost-Veluwe (omgeving Epe, Heerde en IJsselvallei). Volgens Woudsma vormen de 'Veluwepaden' een mooie aanvulling op het nieuwe streekpad van NIVON, dat met name over het hart van de Veluwe voert. Het wandelproject Veluwe wordt uitgevoerd in het kader van het Plattelands Ontwikkelings Programma POP. Achterliggende doelstelling van dat programma is te komen tot een 'vitaal platteland'. Het wandelproject levert hieraan een bijdrage vanuit de dag- en verblijfsrecreatieve bestedingen op het platteland.

Kaartjes

Het Elfwegenpad is in één richting bewegwijzerd. Al bij de presentatie van het Elbergenpad vertelde Woudsma aan TeVoet dat er bewust voor een andere opzet dan bij de LAW-paden gekozen is. "We hopen er een breder publiek mee te bereiken. Er hoeft minder gelezen te worden." Hij doelt op de routebeschrijving. Reacties van wandelaars die het Elbergenpad hebben gelopen, sterken hem in de uitgezette koers. "Er wordt wel meer gemarkeerd, met stikkers, dan bij de LAW-paden." Ook op de kaartjes zelf vindt de wandelaar aanwijzingen hoe te lopen zoals 'Smal paadje langs achtertuinen huizen'.

Die kaartjes zijn overigens niet paginavullend. Alleen een smalle kaart-uitsnede aan beide zijden van de wandelroute

is afgedrukt. Ongetwijfeld bij het doorbladeren voor het oog aantrekkelijker, maar waar je je nu precies bevindt, blijft soms gissen. Voor zelf te maken kortsluitingen of van de route (moeten) afwijken voor een onderkomen, horeca of bus, volstaan de kaartjes niet en heb je echt nog een andere (toeristische overzichts)kaart nodig. Des te vervelender is dat op de overzichtskaart voorin het wandelboekje zowel de route van de LAW Zuiderzeepad als het buslijnnennet zijn weggevalen. De nu in de inleiding beschreven varianten op het Elfwegenpad met gebruikmaking van stukken van het Zuiderzeepad (enkele op zich aardige rondjes) zijn, voor een niet in de wereld van wandelboekjes en -routes ingewijde, niet te traceren.

Elfbergenpad praktisch

- Het boekje 'Elfwegenpad' is een uitgave van
- het GOBT in Deventer. Het is voor € 7,90 verkrijgbaar bij de VVV's op de Veluwe. Voor
- meer informatie: Veluws Bureau voor
- Toerisme, tel. 055-5260350.
- Hoewel opgezet als meerdaagse trektocht,
- kan het pad ook goed in dagetappes worden
- gelopen. De stations van Nunspeet, 't Harde
- en Harderwijk zijn daarvoor de vertrekpunten.
- Daarnaast biedt bus 100 tussen
- Harderwijk, Hulshorst, Nunspeet, Elburg en
- Zwolle (minimaal een uurdienst, ook op zondag) een goede ontsluiting van de route.

Burgers hebben recht op gebruik onderhoudspaden langs water

Zeker tweeduizend kilometer aan paden langs sloten, beken en rivieren komt in de Achterhoek en Liemers beschikbaar voor wandelaars. Dat heeft het dagelijks bestuur van het waterschap Rijn en IJssel besloten: 'De burgers die meebetalen aan het instandhouden van de waterwegen, hebben recht op het gebruik van de onderhoudspaden langs dat water'.

Voor individuele wandelaars

Waterschap Rijn en IJssel beschikt in Oost-Gelderland over zo'n 3800 kilometer aan watergangen met meestal op beide oevers graspaden voor het onderhoud. Ze variëren in breedte van één tot enkele meters. Een deel is nu al opengesteld voor wandelaars.

Zeker tweeduizend kilometer aan paden wordt daar nu aan toegevoegd, schat secretaris-directeur Cor Roos. "Waar maar kan willen we de onderhoudspaden openstellen. Het zijn perfecte wandelpaden." Het waterschap gaat de komende maanden overbodig geworden bordjes met 'verboden toegang' verwijderen. Dat heeft het dagelijks bestuur van het waterschap besloten.

De openstelling is bedoeld voor individuele wandelaars. Georganiseerde groepen zijn niet welkom, tenzij ze vooraf bij het waterschap om ontheffing hebben gevraagd. Ook mountainbikers worden geweerd.

Open, tenzij

Het plan wordt de komende maanden, tijdens de reguliere inspecties van de oevers, uitgevoerd. Het waterschap hoeft zo geen extra kosten te maken. Elk traject wordt apart onder de loep genomen met telkens als principe 'open, tenzij'.

Want niet alle verbodsborden zullen worden weggehaald. Op plaatsen waar flora en fauna daarom vragen, blijven ze staan. Dat kunnen bijvoorbeeld vogelreservaten zijn, of ecologische verbindingzones.

Ineke de Lange van het waterschap legt TeVoet uit wat de wandelaar nu precies kan verwachten door het besluit van het dagelijks bestuur. "De huidige praktijk, waarbij al schouwpaden waren opengesteld, is in de loop der jaren zo gegroeid. Het bestuur heeft er nu voor het eerst beleid van gemaakt alles als het maar even kan open te stellen. Onder het motto dat de burger die meebetaalt aan de instandhouding van de waterwegen, recht heeft op het gebruik van de paden

erlangs. Het betekent niet dat wandelaars op extra faciliteiten kunnen rekenen."

Actief en passief

"Het bestuur speelt met het besluit in op de vraag naar meer duidelijkheid: wanneer mag er wel gebruikt gemaakt worden van de paden en wanneer niet. Met de verbodsbordjes worden ook eventuele toegangshekken weggehaald, zodat het in het veld nog duidelijker wordt wat wel of niet mag."

De Lange geeft aan dat het waterschap twee soorten openstellingen hanteert: passieve en actieve. "Op paden waar een passieve openstelling geldt, zul je geen bordjes met 'verboden toegang' meer tegenkomen. Maar we plaatsen ook geen bordjes met 'opengesteld voor wandelaars' bij die paden." Ook worden geen extra voorzieningen getroffen zoals bankjes. Bovendien wordt het onderhoud – maaien e.d. – niet speciaal afgestemd op het gebruik door wandelaars. Het maaisel blijft ook gewoon liggen. Je moet het als individuele wandelaar dus weten dat je van deze paden gebruik mag maken. "Als waterschap zullen we dat in elk geval onder de aandacht van VVV's en gemeenten brengen", zegt Ineke de Lange.

"Paden waarvoor een actieve openstelling geldt, worden wel gemaaid zodat de wandelaar daar gemakkelijk(er) overheen kan. Ook worden er voorzieningen geplaatst. De kosten hiervan zijn in beginsel voor derden die over deze paden routes uitzetten. Denk bijvoorbeeld aan gemeenten of het recreatieschap."

Bij paden die het waterschap niet wil openstellen, zal dat altijd met een bordje 'verboden toegang' worden verduidelijkt.

Welke paden nu wel en welke niet worden opengesteld, blijft wat onduidelijk. Er zijn in elk geval geen keiharde criteria voor geformuleerd, zegt De Lange des-

gevraagd aan TeVoet. "Wandelaars die graag nog een stukje opengesteld zouden zien, bijvoorbeeld als laatste ontbrekende schakel in een verbinding, kunnen het best even contact met het waterschap opnemen. Dan kan het in onderling overleg worden bekeken." TeVoet wil daar als vereniging graag een (bemiddelende of coördinerende) rol in spelen.

Wel is in het contact met het waterschap duidelijk geworden dat in veel gevallen paden in ecologische verbindingzones wel opengesteld kunnen worden. De functie van deze zones wordt meestal niet aangetast door een toevallige wandelaar. "Die ecologische verbindingzones zijn ook meer genoemd als 'niet open te stellen' vanwege activiteiten op het water. Want de verruimde openstelling geldt ook voor activiteiten op het water", verklaart Ineke de Lange van waterschap Rijn en IJssel. "Individuele recreanten kunnen vanaf nu in principe op alle wateren in ons beheersgebied terecht. Dan is het van belang kwetsbare oevervegetaties in ecologische verbindingzones te kunnen ontzien." Rijn en IJssel streeft er juist naar om bij aanleg van ecologische verbindingzones – als neveneffect van maatregelen om de wateroverlast te beperken – het recreatief medegebruik mee te nemen, zeker waar het de wandelaar betreft, geeft De Lange nog aan.

Voorloper

Waterschap Rijn en IJssel is met zijn principiële besluit van 'open, tenzij' een van de voorlopers in waterschapsland. Na de nota 'Waterschappen en recreatief medegebruik' van de Unie van Waterschappen en het ministerie van LNV uit 1991 is het erg rustig gebleven met de concrete uitwerking. Ondanks de vele studies en nota's die erop zijn gevolgd. Wel kon je in de afgelopen jaren in toenemende mate een positieve grondhouding bij de waterschappen bespeuren ten aanzien van het recreatieve medegebruik.

TeVoet hoopt dat het besluit van Rijn en IJssel voor een doorbraak zorgt bij alle waterschappen om het gebruik van schouw- en onderhoudspaden daadwerkelijk open te stellen voor de wandelaar. En liefst op eenzelfde manier als Rijn en

IJssel. Dan weet een wandelaar in heel Nederland waar hij aan toe is.

In de Achterhoek, de Liemers en een stukje van de Oostelijke Veluwezoom – het beheersgebied van waterschap Rijn en IJssel – kan de wandelaar alvast op zoek gaan naar nieuwe paden. Op kaart zullen ze niet worden aangegeven.

Harry Benschop

Nieuwe NS-wandelochten

Ook dit jaar heeft het Wandelplatform-LAW in samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen vier nieuwe NS-wandelochten samengesteld. Vanaf 1 april zijn zij verkrijgbaar:

- Lange Duinen: van station Amersfoort naar Soest-Zuid (10 km) of Hollandse Rading (22 km) over het Marskramerpad deel 3. Onderweg stuifzand en duinen, statige beukenlanen en rustige bospercelen.
- Ligtenbergerveld: van Rijssen naar Holten (14 km) eveneens over het Marskramerpad (deel 1). Je passeert de Canadese begraafplaats en Natuurdiorama Holterberg met onderweg grasland en bos.
- Vragenderesch: van Winterswijk naar Lichtenvoerde/Groenlo (17,5 km), gebruikmakend van het Scholtenpad. Kenmerkend voor deze route zijn de Achterhoekse boerderijen, de ruïne van vragender en de Besselinkerschans.
- Veerse wateren: een tweedaagse wandeling van Middelburg over Veere naar Arnhemuiden; de eerste dag 13 km, de tweede dag 9 km. Er wordt gewandeld over de wandelpaden van de Stichting Voetpaden Walcheren. Deze stichting heeft inmiddels twee wandelroutes uitgegeven, die beide al eens in Lopend Vuur (zie onder meer het decembernummer van 2003) aan de orde zijn gekomen. In positieve zin wel te verstaan. De nu aangegeven afstanden lijken nogal kort, maar er kan zonder bezwaar verder over de routes van de Stichting Voetpaden Walcheren worden gelopen. Wel even van tevoren de routebeschrijvingen (1,50 per stuk) in Middelburg afhalen, in ieder geval verkrijgbaar bij De Drukkerij op de Markt 51.

In totaal zijn er 46 NS-wandelochten. Vier bestaande routes zullen per 1 april van het toneel verdwijnen: de routes Linge, Oldenaller, Pampushout en de tweedaagse wandeltocht Poort van de Graafschap. Om uiteenlopende redenen wordt als reden in het persbericht opgegeven. Tsjá, dan zal TeVoet maar zeggen dat het bij Oldenaller alles te maken heeft met het opheffen van de spoorwegovergang in de Tintelersteeg!

In zaak zandwegen Borculo

Landelijke koepel wandelaars 'belanghebbende'

De met verdwijnen bedreigde zandwegen in Borculo zijn nog niet gered, maar het Wandelplatform is in januari als 'belanghebbende' erkend. De gemeente moet met de stichting in gesprek over haar bezwaar tegen het aan de openbaarheid onttrekken van enkele zandpaden. Een niet te verontachtzamen uitspraak van de bestuursrechter in Zutphen.

Wandelbelang

De gemeente Berkelland krijgt binnenkort een 'Borculose erfenis' voor de kiezen, kopten de regionale dagbladen in Twente en de Achterhoek in januari van dit jaar. Dat heeft alles te maken met een besluit van de voormalige gemeente Borculo, al weer zo'n twee jaar geleden, dat de landelijke koepels van wandelaars en ruiters – de stichting

Wandelplatform-LAW en de Koninklijke Nederlandse Hippische Sport Federatie (KNHS) – geen belanghebbende waren bij het onttrekken aan de openbaarheid van een aantal zandpaden in de gemeente.

Daar was de bestuursrechter in Zutphen, tot wie de beide landelijke organisaties zich hadden gewend, het niet mee eens. Die oordeelde dat de gemeente zich wel degelijk inhoudelijk moet uitspreken over het bezwaarschrift van de organisaties. "Dat verbaast ons niets", aldus directeur Henk Dikker Hupkes van het Wandelplatform, "want andere gemeenten hebben ons in soortgelijke zaken wel als gesprekspartner erkend. Het is dan ook fantastisch dat de rechter stelde dat overal waar een duidelijk wandelbelang in het geding is, het Wandelplatform belanghebbende is. Dat over een omstreden stukje pad of

weg geen officiële LAW-route loopt, doet dan even helemaal niet ter zake." Ook voor TeVoet is de uitspraak goed nieuws. Want in vergelijkbare gevallen is ook onze vereniging, gelet op de doelstellingen, belanghebbende en kan dus bezwaar aantekenen tegen besluiten om wegen aan de openbaarheid te onttrekken.

Vijf zandpaden

De uitspraak van de Zutphense rechter is het voorlopige sluitstuk in een zaak die al twee jaar loopt. In maart 2003 besloot de gemeente Borculo acht wegen aan de openbaarheid te onttrekken. Het gaat om slecht onderhouden paden met illustere namen als de Boerenesdijk, de Kattenbeeksdijk en de Scherpzichtdijk. Het Wandelplatform wilde echter dat vijf van die zandpaden gewoon toegankelijk voor de recreant moesten blijven. Borculo weigerde en een bezwaarschrift werd evenals een beroepsschrift tegen dat besluit verworpen. "Daardoor restte ons niets anders dan naar de rechter te stappen", aldus Dikker Hupkes. "want naar onze mening deugde de argumentatie van Borculo niet. Zeker niet als je bedenkt dat andere overheidsorganen met veel geld dit soort cultuurhistorische belangrijke rlijnen in het landschap herstellen."

In september 2004 gaf de gemeente op een zitting aan niet met het Wandelplatform en de KNHS te willen praten, omdat het niet om specifieke wandel- of ruiterspaden gaat. Volgens beide organisaties is echter algemeen bekend dat juist wandelaars en ruiters veelvuldig van die zandpaden gebruik maken. "En daarom zijn wij belanghebbende", stelt Dikker Hupkes van de stichting Wandelplatform-LAW. Hij kondigde aan dat zijn organisatie zo spoedig mogelijk naar Berkelland gaat voor een gesprek. Helemaal zeker is dat nog niet, want de gemeente kan nog tegen het besluit van de rechter in beroep gaan.

Wandelen in het dal van de Vecht

Vier dagen wandelen over speciaal gemarkeerde routes van 8, 15 of 25 kilometer in het Vechtdal. Dit aanbod doen acht Vechtdal Campings in de derde week van juni.

Try-out

In juni is het nog rustig in het Vechtdal. Het is er dan zo stil dat je er uren kunt wandelen door de bossen en tussen de landerijen zonder iemand tegen te komen, zeggen de initiatiefnemers van de Vechtdal Wandelweek. De Vechtdal Campings – acht kampeerbedrijven rond Dalfsen, Ommen en Hardenberg – hebben de wandelaar ontdekt. “Onder onze gasten waren altijd al veel wandelaars. Nu willen we hen een goed verzorgd aanbod doen”, zegt Rinus Jagers op Akkerhuis, oud-directeur van de VVV Vechtdal. Hij is nu consultant voor de acht Vechtdalcampings. “Eigenlijk hebben we als streek meer ambitie. De Wandelweek is een try-out. Bedoeld om te kijken hoe het loopt, waar we op moeten letten. De bedoeling is na een paar jaar een dergelijke Wandelweek zonder overnachtingen aan te bieden. Voor een grotere groep. Als een voorproefje om hen de streek te laten kennen. Zodat ze later nog eens terugkomen. Het Vechtdal is nu nog teveel een onbekend gebied.” Ten onrechte, voegt Jagers er ten overvloede aan toe. En zeker voor wandelaars.

Vier wandeldagen

Nu is de Vechtdal Wandelweek opgezet als een compleet arrangement. Je verblijft van zaterdag 18 juni tot en met zaterdag 25 juni op een van de campings, in je tent, caravan of camper. Maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag zijn de wandeldagen. Op de ‘uitrustdagen’ zijn er ook nog activiteiten

gepland zoals een bezoek aan de Hanzestad Zwolle; de treinreis naar Zwolle is in het arrangement inbegrepen. Jagers: “De routes worden de dag voorafgaand aan de wandeling in het veld gemarkeerd. De basis voor de routes vormt het Vechtdalpad.” Dit langeafstandswandelpad is zo’n zeven jaar geleden in de streek uitgezet. “Omdat het nu gaat om routes voor één dag, konden er ook afspraken worden gemaakt met bijvoorbeeld landgoedeigenaren. Deelnemers aan de Wandelweek krijgen daardoor een exclusief recht om op plaatsen te komen waar het normaal niet mogelijk is.” De vier wandeldagen beginnen telkens op een andere camping, echter nooit verder dan 20 minuten rijden van de plaats waar men overnacht. Elke dag kan dan ook een andere omgeving en natuur worden ontdekt. De route rond Dalfsen voert over diverse landgoederen en door het dorpje Vlisteren langs boerderijen waarvan er ook een bezocht kan worden. De tweede wandeldag gaat door de bossen bij Ommen en de Sahara; deze dag een picknick onderweg op een platte wagen. Vanuit Hardenberg zijn routes uitgezet door de boswachterij Hardenberg, door het gehuchtje Rheeze en zijn onderweg enkele boerderijen te bezoeken zoals een vleesstierenboerderij en een struisvogelfarm. De slotdag vertrekt vanaf de Lemeler Esch, gelegen aan de voet van de Lemeler- en Archemering. De routes voeren over de

‘berg’ richting Hellendoorn en langs de oever van de Regge. Het is overigens niet de bedoeling dat de deelnemers aan de Wandelweek in colonne lopen. “Ieder in z’n eigen tempo en met wie ze willen”, aldus Rinus Jager.

Vechtdalpad

Het Vechtdalpad loopt nu stroomopwaarts tot aan Hardenberg. “Het idee was de route door te trekken tot aan de bron van de Vecht in Duitsland. In concept ligt die ook al klaar. Maar in Duitsland wordt er geen prioriteit aan gegeven. Lopen doe je in de bergen, stellen de Duitsers, niet in het vlakke land.” Jager verwacht dat het er ooit wel van zal komen. “Wandelen wordt steeds populairder, ook in Duitsland.” Er is wel eens overwogen een low budget uitgave te maken voor het Duitse deel, “maar je hebt ook voor zo iets de medewerking nodig van de Duitse gemeenten.” Het plan staat dus nog even in de ijskast. Volgens Jager is het Duitse traject eigenlijk nog mooier om te wandelen: “Je loopt er meer langs de Vecht.” Ik kan dat alleen maar beamen, want zo’n vijf jaar geleden heb ik de route, met het concept in de hand, samen met een van de bedenkers al eens helemaal afgelopen. Er zullen op enkele plaatsen nog wel afspraken moeten worden gemaakt met eigenaren over overpad, maar uit de contacten toen leek dat wel te regelen. Een ander punt van aandacht zijn de overnachtingsmogelijkheden. Het is geen toeristische streek, dus is het zoeken waar je de nacht kunt doorbrengen.

Harry Benschop

Voor meer informatie over de campings en aanmelding zie www.vechtdalcampings.nl of rechtstreeks bij één van de Vechtdal Campings.

De Vecht in Duitsland

Vechtdal Wandelweek praktisch

- De totale prijs voor het Vechtdal Wandelweek arrangement bedraagt voor twee personen
- inclusief kampeerplaats 128 euro. Je verblijft op één camping. Het arrangement loopt van zaterdag 18 juni tot en met zaterdag 25 juni 2005.
- Voor meer informatie over de campings en aanmelding zie www.vechtdalcampings.nl of rechtstreeks bij één van de Vechtdalcampings.
- Het routeboekje van het Vechtdalpad – 71 km in vier etappes van Zwolle naar Gramsbergen – is voor € 8,85 te koop bij de VVV's in de regio.

Groene Haltewandelroutes uitgebreid

Dit jaar zijn er weer enkele Groene Halte-wandelroutes op de Veluwe bijgekomen. Daarmee staat de teller op veertien. Het bijzondere van twee van de vier nieuwe routes is dat ze ook te lopen zijn met GPS. Via www.groenehaltes.nl zijn de gegevens te downloaden in je GPS-apparaat.

Hét kenmerk van de Groene Halte-wandelroutes is dat ze van bushalte naar bushalte lopen. Die haltes zijn herkenbaar aan het Groene Halte-bord met logo. Voor de routes zelf wordt gebruik gemaakt van stukken van gemarkeerde lange afstands wandelpaden van het Wandelplatform/LAW of van Nederlandse Wandelsport Bond. De nieuwe routes 'Imbos' en 'Deelerwoud' maken daarop een uitzondering. Zij zijn in nauw overleg met de terreinbeherende instantie tot stand gekomen. De bushaltes zijn zo gekozen dat de wandelaar na de wandeling in elk geval één keer per uur de bus kan pakken, ook op zondag. Uit een onderzoekje is geble-

ken dat tweederde van de wandelaars de bus alleen gebruikt om terug te keren naar het startpunt. Ongeveer eenderde gebruikt de bus ook van en naar huis of naar een station. Het concept van de Groene Halte-wandelroutes heeft vorig jaar de ROVER-reizigersprijs gekregen. Ook de wandelaar zelf waardeert volgens het Gelders Overijssels Bureau voor Toerisme (GOBT) – naast de provincie Gelderland, busmaatschappij Connexxion en het Wandelplatform een van de organisaties achter het project – de routes: ze krijgen een 8,5 als rapportcijfer. Ook blijkt hij zeer positief over de wandelboekjes te zijn en waardeert de omgeving, de 'eindeloze Veluwe'. Een puntje van kritiek is het gebrek aan rustpunten en bankjes onderweg. Dat ze een strippenkaart nodig hebben voor de bus, blijkt ook wel eens een verrassing te zijn: "Dat stond niet in het wandelboekje vermeld". De bus heeft er in elk geval nieuwe klanten bijgekregen! Maar er mag ook worden aangenomen dat meer mensen door het aanbod van de Groene Halte-wandelroutes kennis hebben gemaakt met het fenomeen 'lijnwandeling'. Geschat wordt dat inmiddels meer dan 50.000 wandelaars van een van de routes gebruik gemaakt hebben. Ruim 18.000 wandelboekjes zijn verspreid. Al met al heeft dat volgens het GOBT bijna 250.000 euro aan bestedingen opgeleverd.

Succes

Door het succes van de Groene Halte-wandelroutes op de Veluwe heeft het concept navolging gekregen in Vlaanderen. Daar is inmiddels één route ontwikkeld. Ook in andere delen van Nederland bestaat interesse voor de invoering van Groene Haltes. TeVoet kan dit alleen maar toejuichen.

Op dit moment heeft het GOBT de ontwikkeling van Groene Halte-wandelroutes in de Achterhoek concreet in voorbereiding, onder andere in samenwerking met vervoerbedrijf Syntus. Ook tussen Mook en Venlo worden Groene Halte-wandelingen voorbereid in combinatie

met een door het NIVON in die regio ontwikkeld streekpad.

Omarmd door BBA

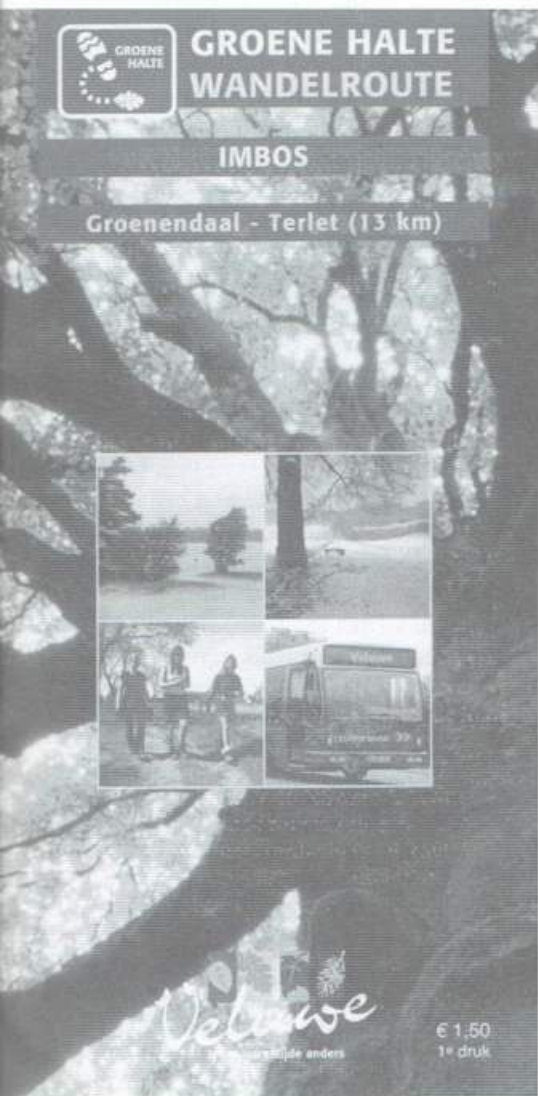
Even leek het erop dat de groene halte-wandelingen op de Veluwe hun langste tijd gehad hadden door de wisseling van busmaatschappij. In december heeft de BBA het busvervoer op de Veluwe overgenomen van Connexxion. Recent overleg tussen de provincie Gelderland, het GOBT en de busmaatschappij BBA heeft niet alleen het voortbestaan van de Groene Haltes op de Veluwe gewaarborgd – inclusief de minimale uursfrequentie van de bus, ook op zondag – maar er is ook besloten tot een heruitgave van de wandelroutes. Voor de huidige routes geldt een beperkt aantal wijzigingen in de bustijden, die gemakkelijk zijn te downloaden van www.groenehaltes.nl. Ook andere wijzigingen zijn via de site in één oogopslag te downloaden.

Enkele wijzigingen die met ingang van de nieuwe dienstregeling voor de wandelaar van belang zijn:

Lijn 107 rijdt nu tussen Arnhem en Putten (i.p.v. Arnhem en Harderwijk); In Hoenderloo vervangt de halte 'Rust een weinig' (direct bij de ingang van het Nationale Park De Hoge Veluwe) de halte 'Centrum'; De halte Otterlô Ronde komt in de plaats van halte Otterlo Centrum; Lijnnummer 110 wordt vervangen door lijnnummer 108.

Groene Haltes praktisch

- De routeboekjes van de Groene Halte-wandelroutes op de Veluwe zijn verkrijgbaar via www.groenehaltes.nl of bij de VVV's op de Veluwe, bij de Veluwe Reispas aangesloten verblijfsaccommodatie en het GOBT (tel. 0570-680700). De prijs bedraagt € 1,50 per stuk.

Renkums en Heelsums Beekdal

Drie beekstelsels die samen de Renkumse beken worden genoemd. Dat is een heel verschil met vroeger. Toen liep er maar één beek door het dal. Het is het resultaat van menselijk ingrijpen.

Deze Lopend Vuur-route toont je het Renkumse beekdal in al zijn facetten. Maar eerst wordt het Heelsumse beekdal – beide beekdalen zijn een overblijfsel van een machtige smeltwaterstroom die hier enkele malen zijn weg heeft gezocht naar de Rijn – vanaf de monding tot het fascinerende sprengkoppencomplex gevolgd.

Je kunt er zelfs een tweedaagse van maken, met een break in Wolfheze. Van Renkum naar Wolfheze is zo'n 15 km, van Wolfheze naar Wageningen is tegen de 25 km, maar je kunt eerder afbreken onderaan de Wageningse berg.

Sprengen

Oorspronkelijk stroomde er in het Renkumse beekdal maar één beek. Deze kronkelde op het laagste punt door het dal naar de Rijn. Van deze beek is niets meer te zien.

Vanaf de veertiende eeuw is de mens de beekloop steeds meer gaan beïnvloeden. Nieuwe beken werden aangelegd en sprengen gegraven. Dit werd gedaan om water te winnen voor de zes papier-, olie- en korenmolens die aan de beeklopen lagen. Met als resultaat: drie beekstelsels, die samen de Renkumse beken worden genoemd. Ze worden gevoed door het grootste hydrologische reservoir in Nederland: de Veluwe.

Voor de molens was het van belang om zoveel mogelijk water te krijgen met een zo constant mogelijk debiet, de hoeveelheid water die in een bepaalde tijd passeert. Hiervoor werden sprengen gegraven. Een spreng is een geul in de dalwand, die zo diep wordt gegraven dat de bodem van de geul zich onder de natuurlijke grondwaterspiegel bevindt. De sprengkop werd gegraven op plaatsen waar het grondwater aan de oppervlakte komt of waar men – onder meer door de plantengroei – verwachtte dat het grondwater daar dicht tegen aan kwam. Vooral bij de Bosbeek is de diep ingegraven spreng goed te zien. In de bovenloop van de Heelsumse beken is het sprengstelsel zonder meer indrukwekkend. Hier is veel werk verzet.

Tussen de sprengkop en de molen liet men de beekloop geleidelijker aflopen dan het beekdal zelf. Dit is vooral goed te zien in het Renkumse beekdal tussen de Bennekomsseweg en Hartensseweg. De Molenbeek en de Oliemolenbeek liggen er een stuk hoger dan de dalbodem. In de bovenloop lagen de sprengen lager

dan de natuurlijke grondwater.

Daardoor hadden ze een drainerende werking op hun omgeving. Het water stroomt er over een zandbodem, met daarop meestal een bladlaag die de beek minder snel deed stromen. Zeker als de spreng net is schoongemaakt is die drainerende werking goed te zien: het water sijpelt uit de steile oevers in de beek. De langs de hoogtelijnen geleide beekgedeelten – de zogenaamde opgeleide beken – liggen boven het niveau van het grondwater. Zij verliezen hierdoor water aan hun omgeving. Door deze 'beekleken' zijn enkele heel drassige graslanden ontstaan. Om dat lekken tegen te gaan is in de opgeleide delen vaak een leemlaag aangebracht. Ook een laag ten dele vergaan blad helpt om het lekken tegen te gaan.

Verwarrende naamgeving

De route door het Renkumse beekdal begint bij de verste sprengkop van de Molenbeek op de Ginkelse Mark, even ten zuiden van de A12. Deze beek is zo'n acht kilometer lang, loopt langs de oostkant van het dal en kent een verval van 12,5 meter. In totaal wordt de Molenbeek door zeven sprengen gevoed. Overigens zorgen de verschillende beken in het Renkumse beekdal voor een forse spraakverwarring. Dat wordt door allerlei ingrepen ook wel in de hand gewerkt. Zo is op landgoed Quadenoord vlak bij de spreng van de Paradijsbeek een doorgraving gemaakt van de Molenbeek naar die Paradijsbeek. De reden was dat de Molenbeek van dat punt tot aan de watermolen van Quadenoord niet goed ligt. Pas na zeer ingrijpende maatregelen is hij geschikt te maken voor watertransport. Toen de molen nog werkte en de beek nog water voerde kwamen de

Afgebrande Molenbeek (het verlengde van de Bosbeek) en de Molenbeek hier weer bij elkaar. Als je ter plekke goed kijkt, is het allemaal nog terug te vinden. De Molenbeek loopt verder tot aan de Hartensseweg waar het water – als de beek water voert – in de beekbodem verdwijnt door het ontbreken van de leemlaag. Aan de andere kant van het industrieterrein Beukenlaan loopt de beek deels via een buis verder om op het terrein van Parenco in de Rijn uit te monden.

Aan de westkant van het dal stroomt de Oliemolenbeek. Deze heeft vijf sprengen. Een ervan, de beukenspreng, ligt onder oude beuken. Ook deze beek loopt via een pijpleiding onder het industrieterrein door en stroomt daarna verder als Kortenburgsebeek. In de uiterwaarden stroomt de beek verder via een oude Rijnbedding om halverwege het Onderlangs in de Rijn uit te komen, mooi te zien vanaf het wandelpad langs de rand van de Wageningse berg.

Kantoor SBB in Renkums Beekdal

Een derde beek ontspringt naast het Everwijnsgoed: de Halveradsbeek, ook wel Afgebrande beek genoemd. Deze korte beek is een combinatie van een sprengenbeek (met een bron) en een laaglandbeek (voornamelijk gevoed door aan de oppervlakte komend grondwater). Ook deze verdwijnt in een pijp onder het industriegebied en loopt dan aan de oostkant van het dal verder in de Molenbeek.

Beekschoner

Tot 1963 is het water van de Molenbeek gebruikt als proceswater door papierfabriek Van Gelder aan de Beukenlaan. De fabriek was eigenaar van de Renkumse beken en onderhield ze. Zij had hiervoor een 'beekschoner' in dienst. Want het laten stromen vraagt om goed én

De route

Heelsums beekdal

De route begint in Renkum bij de Melkdam (1). De N225 oversteken, richting industrieterrein 'Veerweg'. Direct LA klaphekje 'Jufferswaard/Noordberg'. Achterlangs schoorsteen van voormalige steenfabriek, dijkje volgen. Bij de beek – hier mondt de Heelsumse beek uit in de Rijn – over dijkje LA. Bij infopaneel RA, over bruggetje. Na klaphekje RD omhoog. Aan het eind schuin LA. Na houten afsluitbalk LA, een pad tussen de akkers volgen; dit is het Heters voetpad. Voor het dijklichaam van de provinciale weg RA en op Koninginnelaan LA. Bij bord 'Heelsum' RD; rechts ligt de hooggelegen NH-kerk. Je hebt hier een fantastisch zicht op het beekdal. Net vóór het viaduct van de A50 LA over een smal paadje. Via skatebaan naar overzijde van de provinciale weg (2) en RD 'De Kamp', een doodlopende weg. Bij brievenbussen RD, paadje 'honden aan de lijn'. Door twee klaphekjes door het beekdal. Na tweede beek LA. Na zo'n 50 meter, bij hek, RD. Bij het huis 'Kabeljauw' RD, door klaphekje naar paadje door weiland. Na het hekje waar je het terrein van Natuurmonumenten betreedt, LA. Binnen 100 meter over drie bruggetjes, pad met beek aan rechterhand volgen. Even later kom je bij twee bruggetjes in (nieuwe?) meander. De beek oversteken en direct LA. Op kruising RD.

Sprengkoppen

Je komt nu in het sprengkoppengebied van de Heelsumse beken. Bij de 5 Wodaneiken bruggetje over spreng volgen. Bij een bank RD, gele NM-route. Ongeveer 100 meter verder bij bruggetje RD, even later loop je tussen twee sprengen in. Bruggetje over en 15 m verder LA, lichtblauwe route. Opnieuw 15 meter verder RA over spreng en direct LA. Bij bord 'Hotel Wolfheze' (3) de weg oversteken en RD, gele NM-route. Net

vóór de stenen brug bij hotel RA, bospad. Bij bank LA, over het bruggetje en direct weer RA. Na ca. 50 meter RA (gele NM-route en Elfbergenpad). Aan je rechterhand een spreng. Over bruggetje en LA (gele NM-route). Bij NM-paaltje LA (scherp linksaf en over bruggetje). Tien meter na einde spreng RA. Even later loop je weer hoog langs een andere spreng. Op splitsing LA (gele NM-route). Deze route enige tijd volgen. Na een kort klimmetje van 5 meter nog even RD en na 100 meter RA op kruising in bos. Aan het eind RA en over verharde weg langs spoorbaan onder A50 door.

Over de heide

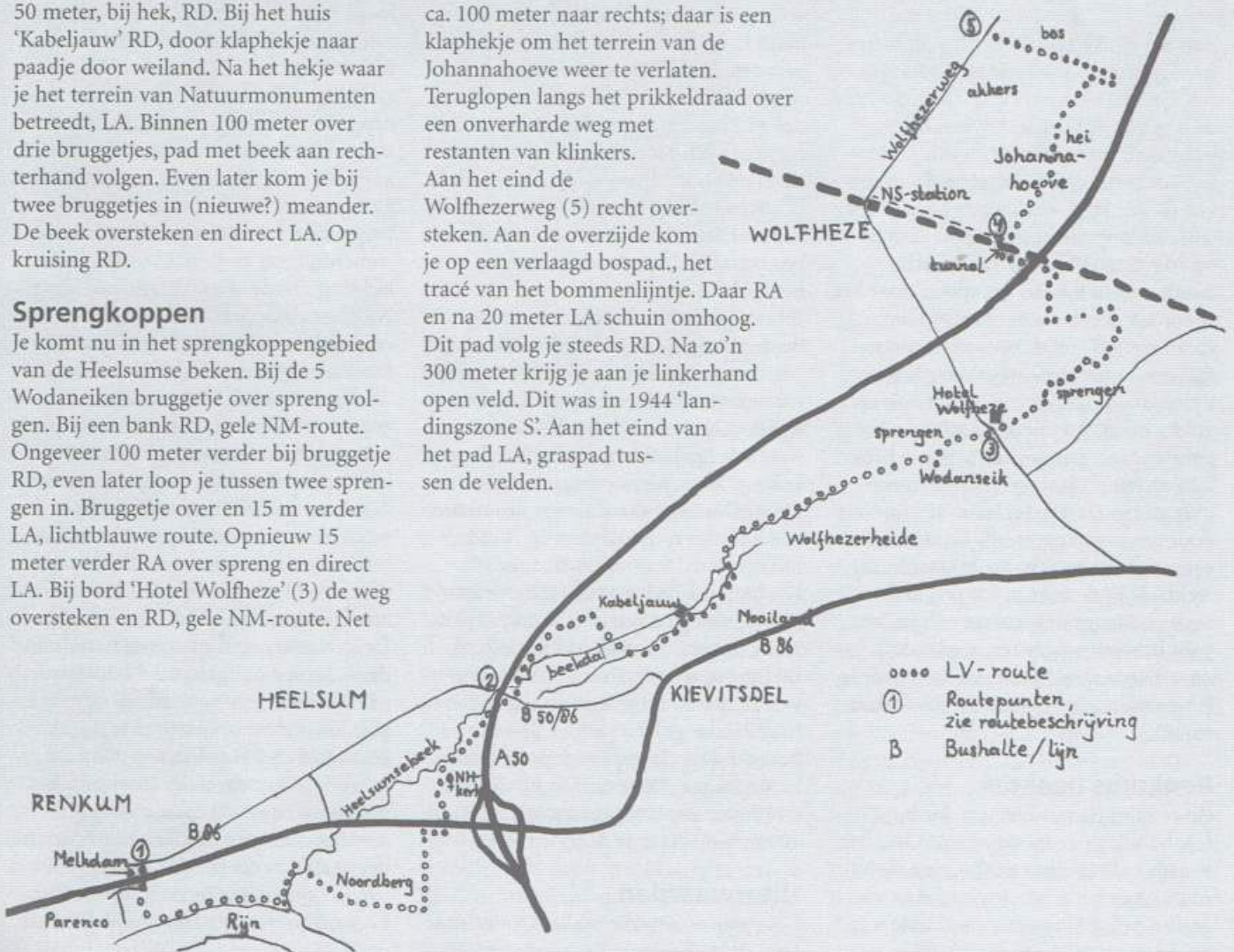
Daarna eerste pad RA, laag tunneltje onder het spoor. Denk aan je hoofd! (Vanaf dit punt, punt 4 op de kaart, kun je LA naar station en dorp Wolfheze.) RD door klaphekje terrein Johannahoeve op. Na drinkpoel RD, slingerend koeienpad door heide schuin naar links volgen. Vervolgens een pad op de scheiding van de hei en het grasland volgen langs enkele eiken. Aan het eind ca. 100 meter naar rechts; daar is een klaphekje om het terrein van de Johannahoeve weer te verlaten. Teruglopen langs het prikkeldraad over een onverharde weg met restanten van klinkers. Aan het eind de Wolfhezerweg (5) recht oversteken. Aan de overzijde kom je op een verlaagd bospad., het tracé van het bommenlijntje. Daar RA en na 20 meter LA schuin omhoog. Dit pad volg je steeds RD. Na zo'n 300 meter krijg je aan je linkerhand open veld. Dit was in 1944 'landingszone S'. Aan het eind van het pad LA, graspad tussen de velden.

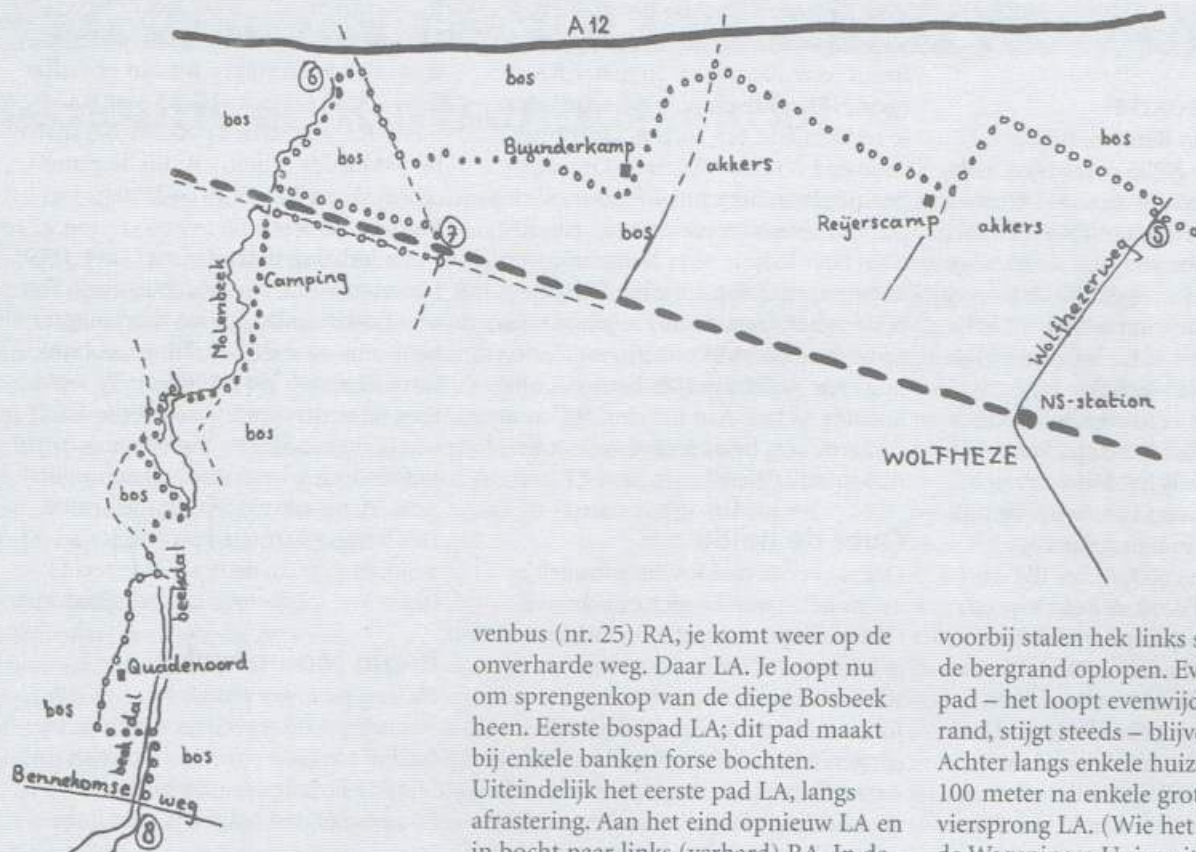
Bij bomenrij (nog vóór de woning) RA. Langs groene schuur onverharde weg langs bomenrij volgen tot aan onverharde weg met fietspad. Hier LA en na 50 meter RA, onverhard pad. Na 100 meter bij wit paaltje schuin LA. Bij de gemetselde pilaren RD tot je bij Hotel Buunderkamp komt.

Buunderkamp dateert al van voor 1800. De naam komt van heidebuenders. Een groot deel van dit gebied was vroeger heide, die voor de bevolking een bron van inkomsten betekende. Heide werd toen gesneden om bezems (buenders) van te maken. Tot de Tweede Wereldoorlog heeft er een landhuis gestaan, nu rest nog slechts een ruïne. Het landgoedachtige karakter is niet verloren gegaan: de typerende rechte lanen met loofbomen en rododendrons.

Begin Molenbeek

Na de gebouwen van Hotel Buunderkamp tegenover nummer 6a (atelier De Wolf) over afsluitboom RA. Steeds RD, langs drie omgevallen bomen; het pad buigt iets naar links.

Aan het eind schuin LA en na 30 meter RA. Op viersprong LA. Op het fietspad RA. Ca. 100 meter voordat fietsers over de weg worden geleid LA, bospad. Pad buigt naar links. In het bos aan je rechterzijde is het oorspronggebied van een van de Renkumse beken, de Molenbeek (6). Pad langs de beek/greppel (steeds op zo'n 5 tot 15 meter aan je rechterhand) volgen tot aan het spoor. Voor het spoor LA. Steek via het fietspad het spoor over (7) en direct na het spoor RA, een onverharde weg (waar helaas wel auto's mogen rijden en dat ook veelvuldig doen) met fietspad erlangs. Na enkele woningen nog net vóór de beek LA (op het punt waar de Parallelweg overgaat in Dr. Hartoglaan). Je loopt nu door een camping, steeds hoofdweg blijven volgen. Als je (in bocht naar links) rechts de beek weer in het oog krijgt, smal pad langs linkeroever volgen. Net voor het witte weer terug naar de onverharde weg. Bij nieuwe stenen brug RA en even verder opnieuw RA (bruine route).

Renkums beekdal

Bij een wei (je ziet hier een wit huis) RA, balk over de Paradijsbeek. Over een tweede balk en links aanhouden (LAW-route). Aan het einde, bij infobord over grafheuvels LA op een onverharde weg en direct weer LA, smal pad. Bij brie-

venbus (nr. 25) RA, je komt weer op de onverharde weg. Daar LA. Je loopt nu om sprengkop van de diepe Bosbeek heen. Eerste bospad LA; dit pad maakt bij enkele banken forse bochten. Uiteindelijk het eerste pad LA, langs afrastering. Aan het eind opnieuw LA en in bocht naar links (verhard) RA. In de volgende bocht links aanhouden. Je loopt langs Quadenoord, in alle weiden paarden. Na ca. 500 meter LA (groene route), even verder wordt dit een pad door weilenden. Je steekt het Renkumse beekdal over. Na de laatste beek RA, pad langs de beek blijven volgen. Verharde Beenekomseweg (8) RD oversteken. Na kantoor Staatsbosbeheer, de Beken, in bos eerste pad RA. Je loopt weer naar het beekdal toe.

Bij bruggetje RA. Door het beekdal, na derde bruggetje RD. Ca. 100 meter verder LA smal pad langs afrastering (struikel niet over het ijzeren paaltje halverwege!). Op verharde weg RA. Gelijk weer LA, Kortenburg. Na het toegangshek – je komt hier op het terrein van Oranje Nassau's Oord – over onverhard paadje langs rechterzijde weg. Aan je linker hand 'De ommuurde tuin' (9), een biologische kwekerij (te bezoeken op woensdag en zaterdag van 10.00 tot 17.30 uur; zie ww.lekkerbiologisch.nl). Bij ingang verpleeghuis RA: verharde weg rechtersom de gebouwen. Bij witte huis RD, langs huis met nr. 31 naar beekdal. Daar loop je over oude onverharde toegangsweg van Oranje Nassau's Oord naar provinciale weg N225 (punt 10 en bushalte voor de lijnen 50 en 86).

Uiterwaarden

Deze weg oversteken en het Onderlangs (van de Wageningse Berg) inlopen. Net

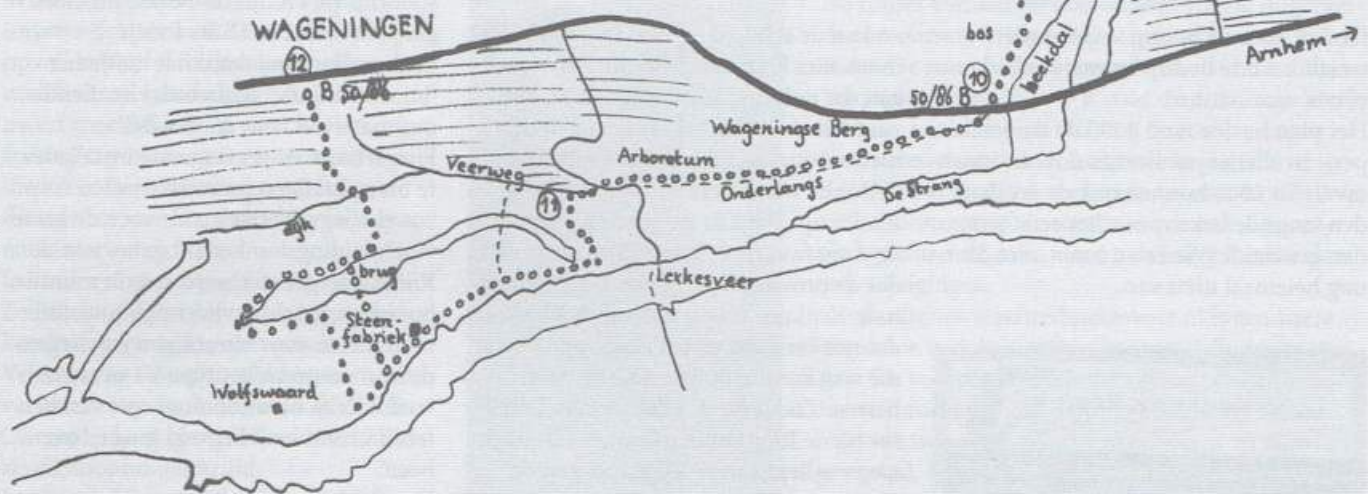
voorbij stalen hek links smal paadje RA de bergrand oplopen. Even later LA. Dit pad – het loopt evenwijdig aan de bergrand, stijgt steeds – blijven volgen. Achter langs enkele huizen. Ongeveer 100 meter na enkele grote gebouwen op viersprong LA. (Wie het Arboretum van de Wageningse Universiteit wil bezoeken loopt hier RD.) Op een Y-splitsing bij een pad naar de weg naar Lexkesveer rechts aanhouden. Ook bij volgende Y-splitsing rechts aanhouden tot je beneden op de kruising met de Veerweg uitkomt. Deze weg inslaan en tegenover nr. 141 LA (11), pad door de uiterwaarden. Door draaihekje, rechts aanhouden langs water en over overstapje naar zomerdijk van de Rijn. Daar RA in de richting van de steenfabriek. Na ijzeren klaphek LA de weg langs voorzijde huis 'Hooge Waard' (1897). Even verder kom je bij de steenfabriek 'Bovenste Polder'. Deze moest in de jaren 60 sluiten vanwege woningbouwplannen in de uiterwaarden. In 1976 heeft de minister een streep gezet door deze plannen. Nu is de steenfabriek mooi gerestaureerd. Langs de steenfabriek en de zeeverkeners doorlopen, door een klaphekje verder lopen over zomerkade.

De kortste route is tussen de tweede en derde kribbe een graspad RA inslaan naar de nieuwe brug over een nevengeul. Over deze brug is veel te doen geweest. Eén jaar geleden is hij in gebruik genomen; als er kan worden geschaatst, staat hij open zodat de schaatser er geen hinder van ondervinden. Aan de andere zijde van de geul over dijkje tot aan breed graspad; hier LA naar winterdijk. Het graspad is vaak erg nat!

Wie nog verder wil dwalen door de uiterwaarden – een echte aanrader – loopt over het zomerdijkje RD tot aan bocht bij bosje. Bocht naar rechts blijven volgen. Bij afslag naar huis RD. Even verder zie je rechts de brug over de nevengeul. Over een koeienpaadje de dijk af en in de richting van de brug lopen. Bij het water LA (je kunt niet bij de brug komen, omdat er net voor de brug een geultje zonder bruggetje is gegraven; waarschijnlijk een van de tegemoetkomingen aan de natuurverenigingen die deze brug en het lopen door de uiterwaarden niet zo zagen zitten, zie ook Lopend Vuur van september 2003). Rond de nevengeul lopen, op het verste eind door een klaphekje, tot bijna

aan het andere eind van de brug. Ook hier is een geul gegraven. Loop hier een stukje langs. Iets verderop in het bosje kun je het geultje via enkele boomstammetjes gemakkelijk oversteken. Je komt dan op het dijkje dat vanaf de brug komt. Even verder LA breed graspad naar winterdijk.

De geasfalteerde winterdijk oversteken, RD over brug Bowlespark inlopen. Aan het eind LA en net vóór Museum Casteelse Poort RA, wordt voetpad langs enkele resten van het Wageningse Kasteel. Rechts aanhouden langs het water, over bruggetje en LA klinkerweggetje (Spijk). Aan het eind RA, even verder opnieuw RA en vóór Hotel De Wereld LA naar busstation (12).

vervolg van pag. 14

regelmatig onderhoud van de beeklopen en sprengen. Dat bleek eens te meer toen de beekschoner ophield met zijn werk.

Het verval van de beken werd nog in de hand gewerkt door forse verlaging van de grondwaterstand: zo'n twee tot drie meter in de bovenloop van enkele beken, met name als gevolg van grondwateronttrekkingen. In 1972 stond de Molenbeek zelfs helemaal droog en heeft tot 1994 nooit meer volledig water gevoerd. Dat laatste had als oorzaak een verkeerd uitgevoerd machinaal onderhoud (in 1974) waardoor over meer dan één kilometer de afsluitende leemlaag was verwijderd.

De afgelopen tien jaar tekende de IVN Zuidwest Veluwezoom voor het onderhoud. Staatsbosbeheer, vanaf 1976 de beheerder, begeleidt hen en – ook niet onbelangrijk – zorgt voor de koffie op de werkdagen. Alles gaat met de hand,

met behulp van riek, schep, beekhaak, beugelzaag, zeis en dergelijke.

Braamstruiken, omgevallen bomen en takken worden verwijderd, bladafval weggehaald, struiken en bomen gesnoeid, sprengen uitgediept. Al na een eerste werkseizoen waren de resultaten zichtbaar.

Stop in de fles

De naam van het industrieterrein Beukenlaan is al enkele keren gevallen. Het ligt als een stop in de fles in het beekdal. Het onderbreekt niet alleen de (bovengrondse) loop van de beken, het vormt ook een obstakel in een ecologische verbinding van de Veluwe met de Rijn. Eigenlijk is het Renkums beekdal een van de laatste mogelijkheden om de zuidelijke Veluwe met de rivier te verbinden. Staatsbosbeheer – deze dienst is de beheerder van het beekdal – heeft zich enkele jaren geleden in de visie

'Herten aan de Rijn' ook al sterk gemaakt om niet alleen edelherten maar ook dassen en reeën een zo ongestoord mogelijke doorgang te bieden. Want herten voelen zich meer thuis in de vochtige uiterwaarden dan op de droge, schrale hei en zandgrond van de Veluwe. De zaak kwam aan het rollen toen de gemeente Renkum in 1999 de al jaren daarvoor uitgewerkte revitalisatie van het bedrijven terrein wilde gaan uitvoeren. Toen bleek dat er asbest in de grond zat en dat een fors deel van terrein gesaneerd moest worden, stagneerde deze voornemens. Was natuurontwikkeling eigenlijk niet een veel betere optie? De Gelderse statenfractie van GroenLinks heeft zich daar sterk voor gemaakt. In opdracht van de provincie en het ministerie van LNV heeft onderzoeksbureau Alterra drie varianten bekeken. En het wonder – zo mag je het best noemen want zelden wijkt in Nederland een

fabriek voor de natuur – gebeurde: twaalf hectare bedrijventerrein maakt plaats voor natuur. Het plan haalde eind 2000 de landelijke pers. In allerlei publicaties doken zinnen op als ‘in 2005 kunnen ook de graslanden langs de beken voor het eerst worden gemaaid’. Wie er nu loopt, ziet daar nog helemaal niets van.

Communicatiemedewerker Mirjam Boomsliuter van de gemeente Renkum helpt ons uit de droom. We moeten nog tot 2008 geduld hebben. “Maar het bedrijventerrein gaat definitief weg. Het wordt teruggegeven aan de natuur. Er komt alleen veel bij kijken. Met 19 bedrijven moeten afspraken worden gemaakt over verplaatsing. Begin dit jaar is het rond gekomen met Vredestein, een van de grootste. Met acht andere bedrijven zijn we nu ook in een afrondend stadium.” Het is de bedoeling dat eind dit jaar alles op papier is geregeld

en kan de schop de grond in. “Eind 2008 moet alles klaar zijn.” Boomsliuter geeft aan dat ook de padenstructuur in het zuidelijk deel van het beekdal aan de nieuwe situatie zal worden aangepast. “Voor de wandelaar wordt het er nog fraaier op. Die kan de beken nu verder stroomafwaarts volgen.” Zij vertelt nog dat de provinciale weg van Wageningen naar Renkum ter plaatse van het beekdal wat verlaagd wordt aangelegd. “Over die weg komt dan een viaduct voor de herten. Zodat die zonder verdere barrières bij de Rijn kunnen komen.” Door de weg verdiept aan te leggen, steken de viaducten niet zo ver boven de omgeving uit. “Het geeft de herten een veilig gevoel.” Of de overgang ook door de wandelaar kan worden gebruikt, wist Boomsliuter niet te zeggen.

Bommenlijntje

Al wandelend loop je, zeker als je alleen op verkenningsstocht bent, tegen bijzondere mensen of zaken aan. Ook nu weer. Of ik hier soms bekend was, vroeg een man, toen ik mijn kaart op een splitsing van paden stond te bestuderen. Je verwacht dat je de weg wordt gevraagd. Maar het ging hem om een aftakking van een spoorlijntje dat de Duitsers in de oorlogsjaren hadden aangelegd. Het tracé zelf was op de kaart van enkele jaren geleden nog goed te volgen, vanaf het spoor bij Wolfheze tot boven Schaarsbergen. Dat had mijn vragensteller al afgelopen: “De rails zijn al lang weg, maar er zijn toch nog concrete aanwijzingen in het veld.” Enkele vondsten waren al in het Oorlogsmuseum in Arnhem beland, vertelde hij. “Alleen die aftakking zoek ik nog.” Op oude luchtfoto’s wees hij me die aan: een kort

doodlopend stukje. Met de kaart en de foto’s in de hand, waren we het na een kwartiertje met elkaar eens: hier moet het zijn geweest. Een kleine vergraving in het bos, was alles wat eraan herinnerde.

Op de plek waar we staan is het tracé van het spoorlijntje zelf veel duidelijker herkenbaar: het loopt als een parallelpad langs de weg. Het lijntje is in 1941 in no time aangelegd. Het is veel oudere Wolfhezenaren nog goed bijgebleven. In april verschenen de eerste landmeters. Na een onteigeningsprocedure van twee maanden werd de zaag in de eerste beuken gezet en kon daadwerkelijk met de aanleg worden begonnen. Half juli werd al met een werktrein aan het spoor zelf gewerkt. Half september werd het spoorlijntje Wolfheze-Deelen officieel geopend met een Duits feestje. In de volksmond werd het lijntje het ‘bommenlijntje’ genoemd. Het diende om materieel naar en van de Flietherhorst en omringende installaties te brengen. Eerst bouwmaterialen voor zowel vliegveld Deelen als voor de grote vluchtleidingsbunker Diogenes aan de Koningsweg. Later werd er ook munitie, bommen, geschut, vliegtuigbrandstof, onderdelen voor vliegtuigen en vliegende bommen van het type V1 over vervoerd. Zelfs de landbouwwoest van het terrein rond het vliegveld ging er over heen.

De aftakking van het spoor Ede-Arnhem begon een paar honderd meter

ten westen van station Wolfheze, boog af naar het noorden, stak de Duitsekampweg over en liep evenwijdig aan de westkant van de Wolfhezerweg. Vanaf de Amsterdamseweg voerde het spoor verder door de bossen en heide van de Veluwe. Het lijntje bestond uit een enkel spoor en was slechts geschikt voor lichte locomotieven. Kort na de oorlog is lijntje opgeheven en zijn de rails verwijderd.

Een paar minuutjes na onze zoekactie liep ik over de akkers waar de geallieerden waren geland. Op de luchtfoto's had mijn spoorlijnzoeker het al aangewezen als landingszone S. Je kijkt er dan toch weer met andere ogen naar.

Beekflora

Wie de Lopend Vuur-route loopt, zal ongetwijfeld de beekflora opvallen. Vooral in de boven- en middenloop van de beken komt de meest specifieke flora voor. In de koel sprengen groeien veel plantensoorten die alleen hier voorkomen. Dat komt doordat de watertemperatuur in zomer en winter gelijk blijft.

Je vindt er bijvoorbeeld waterbronkruid. Een klein plantje dat op ondiepe plekken in compacte kussens groeit.

Veenmos en fonteinkruid komen in veel variaties voor. In de bovenloop van de Oliemolenbeek groeit bijvoorbeeld duizendknoopfonteinkruid.

In elk seizoen wordt je blik geboeid door andere planten. In het voorjaar bloeit de gewone waterranonkel. Van mei tot juli de gele lis (in de Bosbeek). 's Zomers staat de Oliemolenbeek ten noorden van de Bennekomseweg vol met moerasscherm. Waar de boom- en struiklaag opener zijn komen sterkerroos en waterpest voor. Meer naar het noorden wordt het dal geleidelijk droger en vindt je een heel andere begroeiing.

Renkums beekdal *praktisch*

- Je hoeft niet persé de beschreven route te volgen. In de omgeving van het Renkumse en Heelsumse beekdal zijn veel wandelmogelijkheden. Een goede kaart is wel aan te bevelen. Naast de topografische kaart kan ook de door de VVV uitgegeven kaart van de zuidelijke Veluwezoom goede diensten bewijzen.
- Begin- en eindpunt zijn goed bereikbaar met de bus vanaf de stations Arnhem en Ede-Wageningen, onder andere met de lijnen 50 en 86. Wolfheze heeft een NS-station, stoptrein van Arnhem naar Ede.

Achterhoek te voet

Onder de naam 'Achterhoek te voet' worden in de komende twee jaar twaalf dagwandelingen door de Achterhoek uitgezet. Vijf ervan zijn inmiddels verschenen. De makers van het Achterhoekpad, (Oude)IJssel-Rijnpad en Heerlijkheidspad, WM Partners Regio producties in Doetinchem, tekenen voor de uitgave.

Elke twee maanden brengt WM Partners Regio Producties een nieuwe wandelroute uit. 'Langs de mooiste plekken in de Achterhoek waar u de beste uitzichten heeft, de mooiste foto's schiet, een lekker kopje koffie kunt krijgen, goed en betaalbaar kunt overnachten of heerlijk kunt eten'. Op deze manier presenteren zij hun routes.

De routes worden niet bewegwijzerd. De uitgebreide routebeschrijving en plattegrond moeten volstaan. De routemakers garanderen dat hun routes 'up to date' zijn: één week voor de publicatie heeft een van hen namelijk zelf nog de route gelopen. Verdwalen omdat de routebeschrijving is verouderd, zou er dan ook niet meer bij mogen zijn. Wie zich abonneert op de routes wordt ook automatisch gedurende twee jaar op de hoogte gehouden van wijzigingen.

Op de site www.achterhoektevoet.nl is een korte impressie van de uitgebrachte wandelingen te vinden. De volledige routebeschrijving plus bijbehorende informatie kan worden besteld via de site. Voor de twaalf dagwandelingen wordt 15 euro gevraagd. Los bestellen kan ook voor de prijs van 2,50 per stuk. De beschrijving wordt dan per e-mail toegestuurd.

De nu verschenen routes situeren zich in de omgeving van Corle/Meddo, het buitengebied van Vorden, Slangenburg/Noorderbroek, Haaksbergen/Buurse en Wichmond. De routes zijn rond de 20 km lang.

Volgens de routemakers is er de afgelopen zes jaar, toen zij met het uitzetten van wandelingen zijn begonnen, veel ten goede veranderd in de Achterhoek. Met name het aantal beschikbare routes is beduidend toegenomen. Toch blijft er volgens hen nog heel veel te ontdekken. In het gebied zijn ook nieuwe mogelijkheden ontstaan, vooral door toenemende aandacht voor natuurherstel en landschapsontwikkeling. De twaalf routes van Achterhoek-te-voet willen juist daar veel van laten zien.

TeVoot heeft de nu beschikbare routes nog niet kunnen lopen. We zijn dan ook zeer benieuwd naar reacties van leden die ze al wel hebben gelopen. Worden de pretenties waar gemaakt, zijn de routes verrassend en wordt de wandelaar over aantrekkelijke paden geleid? De website van Achterhoek-te-voet mag er in elk geval al zijn.

Meer informatie: www.achterhoektevoet.nl.

Zuid-Holland Noord

Tracénota fietspad 10

Op 6 oktober heeft de provincie de tracénota voor Fietspad 10 gepubliceerd. Het gaat om een voorgestelde fietsverbinding tussen Den Haag en vallei Meijndel door de vlakke van Waalsdorp.

TeVoet was via het Wandelplatform Zuid-Holland betrokken bij de totstandkoming van deze nota. Het standpunt van het Wandelplatform was vanaf het begin dat de wens voor een extra fietsverbinding vanuit de Haagse conglomeraat naar Meijndel niet onredelijk was (nu moet men via Scheveningen of Wassenaar) en dat Waalsdorp voldoende ruimte bood voor zowel een fiets- als wandelpad.

In dit voorstel wordt het Visserspad over een korte afstand verlegd met als enig nadeel dat wandelaars die vanaf het TNO-gebouw deze route gaan lopen, het nieuwe fietspad twee maal zullen moeten kruisen. Verder wordt in het kader van natuurcompensatie voorgesteld om een voetpad ten noorden van de toegangsweg naar Meijndel op te heffen. Voor dit pad, eigenlijk meer een 'afsteker', bestaat een goed alternatief (onderdeel van een NS-wandeling) en dit heeft voor wandelaars dus geen gevolgen.

TeVoet is van oordeel dat, mede dank zij onze inbreng, de gevolgen van dit plan voor wandelaars zeer beperkt zijn gebleven. Al moet worden afgewacht of (en wanneer) deze voorstellen de inspraakrondes zullen doorkomen.

Verscheidene natuurorganisaties en ook de Stichting Duinbehoud hebben verzet aangetekend.

Landgoederen Leidse regio

Een ander plan dat het licht heeft gezien, is het Masterplan Aaneenschakelen Landgoederen in de Leidse regio. Ook hier heeft TeVoet deelgenomen aan de beraadslagingen en verwoede pogingen gedaan het begrip 'voetpad' in de projectorganisatie tot leven te wekken. Het plan bevat, mede als gevolg daarvan, een aantal mooie voorstellen. Aangekomen bij de uitvoering lijkt deze berg voor wandelaars toch vooral een muis te hebben gebaard: hier gaat het alleen over fietspaden. Ook hier dus weer weinig nieuws en een vertrouwd afglijden naar een platgewalste en ordelijk geasfalteerde infrastructuur. Alsof die er al niet ligt... Men kan vrijwel volstaan met het neerzetten van een paar wegwijzers om binnen een week een landgoederenroute voor de

fietser tot stand te brengen, maar nee, ruim baan voor het (ruim gebudgetteerde en dus ambtelijk heilig verklaarde) ijzeren ros.

Jaap Mels

Drenthe

Wandelroute 'Meppel en z'n ommelanden'

De verdere bewerking ligt op dit moment geheel stil. Na de vragen aan B&W van Meppel (zie Lopend Vuur van september) over het hek dat de route blokkeerde en dat ook nog op gemeentegrond stond, is het maandenlang stil geweest. Uiteindelijk kwam als antwoord: "De gesprekken waren op ambtelijk niveau gevoerd en daar wist B&W verder niets van."

Ik heb 10 oktober direct alle info met routekaart naar B&W gestuurd met het verzoek om medewerking bij het verder ontwikkelen van deze route. In deze brief is ook duidelijk aangegeven dat er niet om subsidie gevraagd wordt. Het gaat om het uitdunnen van een bosje in de vorm van een smalle doorgang,

een plank over een sloot, info over eigendomsrecht, openbaarheid of beheersverplichting en een enkel stukje misschien wat meer maaien. Maar na 4 weken is er nog geen antwoord! Dat dit niet motiveert, mag duidelijk zijn. Zoals het nu lijkt doet de gemeente Meppel gewoon zijn eigen zin en anders wil ze voor een dubbeltje vooraan zitten.

Ook voor de onverharde Ketelhaarsweg, waarvoor in de laatste plannen een verharding is ingetekend, belooft dit weinig goeds. De betreffende projectleider is vrijwel niet te bereiken. Het blijkt alweer dat wanneer het ambtelijke apparaat weinig interesse heeft er geen mogelijkheden zijn om ook maar iets gedaan te krijgen. Door gewoon niets te doen probeert men de aandacht van TeVoet te laten verslappen. Vervolgens staat het op de agenda en voor je het door hebt is het plan goedgekeurd.

Hannekemaaierspad

Met veel plezier wordt er verder gewerkt aan de verlenging vanuit Bakkeveen. De plannen voorzien in een zuidelijke route naar Lemmer en een westelijke route naar Gaast. Hiermee willen we aangeven dat de groepen Hannekemaaiers zich in Friesland verdeelden over de boerderijen waar werkrachten gevraagd werden. De zuidelijke route is in proef bijna klaar. De westelijke route is voor de helft gereed maar vormt met bijna 80% ver-

hard een schril contrast met de eerste 90 kilometer. Wat hebben die Friezen toch met dat asfalt? Maar inmiddels is er met hulp van Willem de Haan een fantastisch dijkje van 3 kilometer gevonden. Onverhard dwars door het land en het past precies in de route. We gaan nog bezien of het openbaar is.

Eduard Korpel

Brabant

Steenbergse Vliet

Langs de Steenbergse Vliet worden de komende jaren drie gebieden teruggegeven aan de natuur. Deze worden ingericht zoals ze vroeger waren: brede rietkragen, vooroevers en kreken. Ook komen er volgens Natuurmonumenten wandel- en fietspaden.

Momenteel is wandelen langs de Steenbergse Vliet niet goed mogelijk. Langs de noordoever heeft een tijdje het Floris V-pad gelopen: een smal paadje met enkele hekken. Enkele jaren geleden is deze LAW-route omgelegd en loopt over enkele plattelandswegen naar het pittoreske Benedensas. TeVoet heeft aan de padcoördinator van het Floris V-pad doorgegeven dat de plannen van Natuurmonumenten mogelijk kunnen leiden tot een verbetering van de route. Zeker als vanaf Steenberg tot De Heen de Steenbergse Vliet aan de zuidoever kan worden opgenomen in het pad.

Regio Flevoland

Vanuit het Flevolands Bureau voor Toerisme (FBT) wordt aan een extern bureau een opdracht gegeven tot het ontwikkelen van een fiets- en wandelpadenplan. In de gemeente Noordoostpolder hebben Scouting en TeVoet in het kader van het gemeentelijke project "lokale agenda 21" het idee ingebracht te komen tot meer wandelmogelijkheden vooral voor middellange wandelingen in de vorm van "hiking". Op het ogenblik is er een oriënterend overleg geweest met een aantal andere partijen zoals dorpsverenigingen, natuur- en landbouworganisaties en het FBT. Scouting en TeVoet hebben onderzocht voor noordelijk Flevoland een inventarisatie gemaakt van bestaande routes, mogelijkheden en knelpunten. In een rapportage, waarin ook aanbevelingen worden gedaan, zullen zij hun bevindingen volgens afspraak ook inbrengen bij het Flevolands Bureau voor Toerisme.

Jan Frederik Lubbers

Wandelen als lobby

Presentatie

Achteraf gezien viel dat wel mee, maar wij besloten om ons opnieuw aan de Zuidhollandse statencommissie Groen, Water en Milieu in zijn nieuwe samenstelling te presenteren. Dit gebeurde, maar wij hadden het gevoel dat onze verlangens een meer concrete toelichting moesten krijgen en besloten de Commissie te bewegen deel te nemen aan een wandeling.

Na veel uitstel konden wij tenslotte een afspraak maken voor 20 oktober. Als wandel terrein hadden wij het Adegebied gekozen, het veenweidegebied tussen Leiden en Roelofarendsveen dat aan de noordzijde door de Kagerplassen wordt begrensd. Voor dit gebied had de provincie zelf al eens een plan gemaakt waarin een aantal van onze verlangens was opgenomen, maar dit plan werd later doorkruist door een Aanpassingsplan van DLG, de Dienst Landelijk Gebied van het ministerie van LNV. In dit plan is een groot deel van onze wensen geschrapt. Wat er wel in staat is aardig, o.a. een wandelpad langs Zijp, Stinsloot en Zuidzijdervaart naar

de Does en een wandelpad langs de plassen van de Kaagsociëteit naar Rijpwetering, maar er wordt zoveel voorbehoud gemaakt dat realisering ons onwaarschijnlijk lijkt. Verder bevat het plan de gebruikelijke overbodige fietspaden over kades die wij nu juist voor de wandelaars willen openstellen. Het kaartje geeft daar een helder beeld van.

Onderzoek door ons ter plekke had uitgewezen dat bewoners het weinige dat open was (o.a. het Kaagpad) wilden sluiten en dat sommige geplande fietspaden er inmiddels al lagen. Het leek ons een goed idee de commissieleden met deze bierkaai te confronteren en het moet gezegd: dit is ten volle geslaagd. De opkomst, 10 commissieleden en 3 ambtenaren, overtrof onze verwachtingen en de wandeling was een groot succes.

Onder de indruk

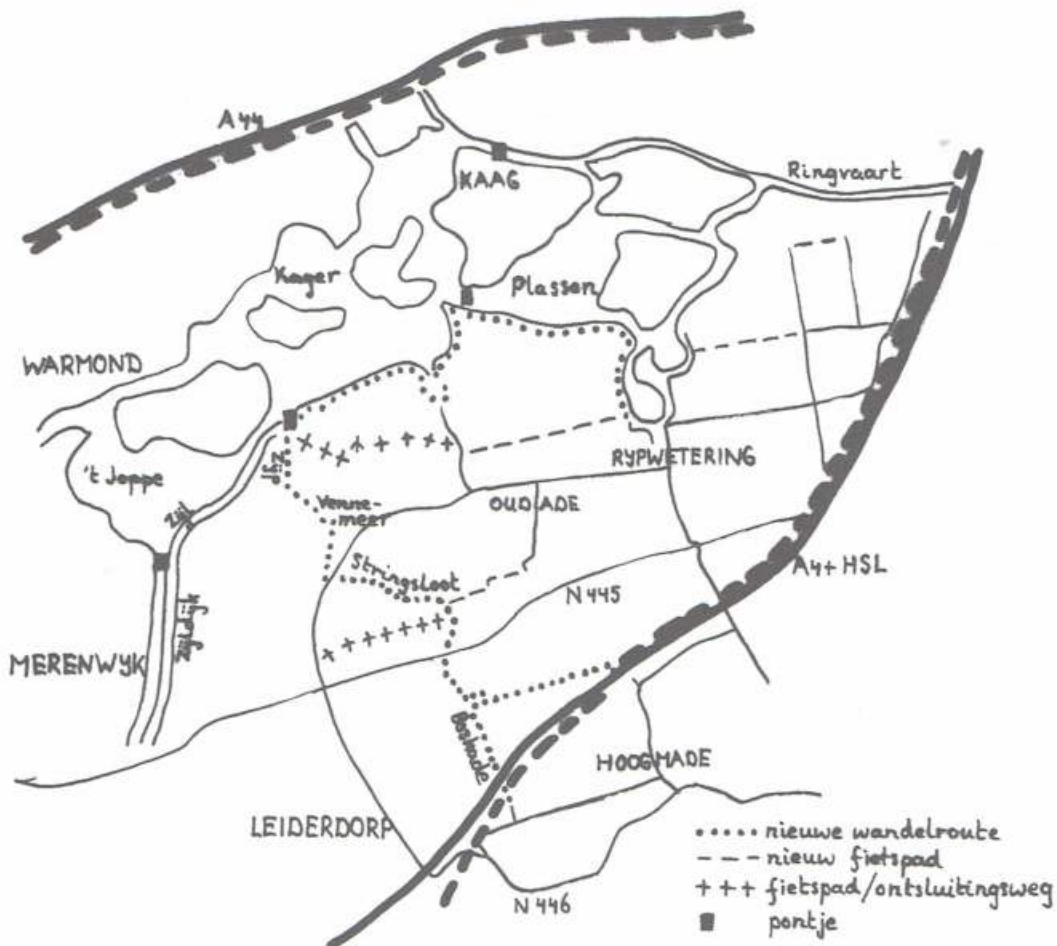
Na een mooie presentatie in de Kaagsociëteit, een watersportcafe, door Ton Eisenburger – hij wist overtuigend aan te tonen dat hier op deze wijze niets terecht zou komen van het breed gedra-

gen beleid om het landelijk gebied open te stellen voor de wandelaar – werden de commissieleden blootgesteld aan afgesloten paden, boeren die bezwaar maakten, modder en veel, heel veel regen. Ondanks een ruime aanvoer van paraplu's waren velen na een uurtje op de kades doornat en allen waren diep onder de indruk.

Heel tevreden zijn wij ook over de doorwerking van deze excursie. De commissie heeft naar aanleiding van haar ervaringen een aantal zeer kritische vragen aan gedeputeerde staten van Zuid-Holland gesteld over het Aanpassingsplan van DLG en over de afsluiting door particulieren van paden die voorheen in gebruik waren. Verder is er een artikel verschenen over deze zaak in het Leidsch Dagblad.

Wij hopen dat een en ander zal leiden tot aanpassing van het Aanpassingsplan ten gunste van de wandelaar.

Jaap Mels, coördinator Zuid-Holland Noord

Koude oversteken Schijndel

Onder dit kopje stond eerst een verhaal met een heel andere strekking.

Ontwikkelingen begin dit jaar noopten tot herschrijven; ontwikkelingen die je ten positieve kunt duiden.

Wat is het geval? Aan de oostzijde van Schijndel is in de jaren negentig de zg. Structuurweg aangelegd: een soort rondweg langs de langgerekte bebouwde kom van Schijndel. Het is een weg waar 70 km gereden mag worden. Een weg ook die drukker en drukker wordt. Zonder passende voorzieningen wordt het dan ook steeds gevaarlijker deze weg over te steken.

De problematiek spitst zich toe op het deel tussen de rotonde bij de Steeg (de weg naar Heeswijk) en het kruispunt bij Wijbosch, een traject van ruim anderhalve kilometer. In dat deel van de Structuurweg liggen nog twee 'koude oversteken', gelijkvloerse kruisingen waar je niet mag afslaan. Het zijn oude verbindingen vanuit het dorp de velden in. Landbouwverkeer maakt er geen gebruik meer van, wandelaars des te meer. Het is niet alleen een ideale uitloop vanuit het dorp naar het aan de oostkant van de Structuurweg gelegen natuurgebied Smaldonk. Ook tijdens excursies vanuit het aan de dorpskant gelegen natuur- en milieucentrum werd er veelvuldig gebruik van gemaakt: "Eerst de uitleg in het centrum en daarna de praktijk in Smaldonk. Maar zeker met groepen kinderen is het nu onverantwoord om de drukke Structuurweg over te steken", stellen medewerkers van het centrum.

Nu is barrièrevorming door wegen en spoorwegen helaas niets bijzonders meer. Wat de zaak in Schijndel zo opmerkelijk maakt is de opstelling van de gemeenteraad. Een oplossing lag vorig najaar in het verschiet, maar is door de raad weggestemd. Met als gevolg dat verkeerswethouder Ger Wouters zich genoodzaakt zag om uit verkeersveiligheidsoverwegingen een besluit voor te bereiden om de koude oversteken 'aan de openbaarheid te onttrekken'. Met als gevolg dat ook wandelaars geen gebruik meer zouden mogen maken van de oversteken. "Oplossingen als een lichte uitbuiging van de weg met een middengeleider om in twee etappes de weg over te steken, zijn volgens de CROW-richtlijnen op dergelijke wegen niet toegestaan. Bij ongelukken zou de gemeente dan ook aansprakelijk kunnen worden gesteld. Automobilisten verwachten een dergelijke oplossing – en overstekende wandelaars – niet op deze plaats op de Structuurweg." Omlopen om in Smaldonk te komen is dan nog de enige optie. Dat levert voor wandelaars niet alleen een onaantrekkelijke route op, deels parallel aan de Structuurweg. Hij wordt ook (heen en terug) drie kilometer langer. "Bij excursies vanuit het natuurcentrum is het dan ook geen optie", stelden de medewerkers van het natuurcentrum op een in januari op initiatief van wethouders Wouters belegde bijeenkomst om uit de impasse te komen. Ook TeVoet heeft aan deze bijeenkomst deelgenomen.

Smaldonk

Eind jaren 90 is Smaldonk ingericht met wandel- en laarzenpaden. Beheerder Staatsbosbeheer heeft dit gebiedje – het is niet zo groot – voor meer intensieve dagrecreatie bestemd, juist om de druk van het verder weggelegen Wijboschbroek af te leiden. "Met dit in het achterhoofd", zegt verkeersambtenaar Court Smulders, "is vorig jaar in nauwe samenspraak met de Landinrichtingscommissie St. Oedenrode een plan ontwikkeld voor een ongelijkvloerse kruising op de plaats van één van de koude oversteken. Daarbij was niet alleen gedacht aan minder validen. Voor hen was een zogenaamde 'luie trap' voorzien. Het komt er op neer dat de helling van de trap en de treden geschikt zijn voor mensen die minder goed ter been zijn. Maar ook was gedacht aan mensen met een rollator of rolstoel. Voor hen voorzag het oorspronkelijke plan in een liftconstructie." In het kader van de nieuwe ontsluiting had Staatsbosbeheer aangegeven enkele paden in Smaldonk beter toegankelijk te willen maken voor mindervaliden.

Het was geen goedkoop plan, maar van de ruim half miljoen euro's die ermee gemoeid zouden zijn, was al zo'n 90 procent toegezegd uit allerlei Europese en landelijke potjes, aldus Smulders. Het was dan ook een fikse tegenvaller dat de raad het gevraagde voorbereidingskrediet van zo'n 15.000 euro niet ter beschikking wilde stellen. De reden? Officieel "omdat de brug horizonvervuiling oplevert". Maar enige politieke animositeit lijkt er ook niet vreemd aan.

vervolg op pag. 27

'Ik ging naar Kampen om het veer te zien, ik zag de nieuwe pont'

Wat is Nederland toch mooi! Ieder jaar wanneer we terugkomen van een verblijf elders, realiseren we ons ten diepste de schoonheid van ons vaderland. Vooral de combinatie van water, wolken en schier eindeloze vergezichten over polderlandschappen. Begin oktober waren we op het Kampereiland om te proeven van een nieuwe route: de Ganzendieproute. Het pontje in de route is in gebruik genomen op 4 september door de oud-burgemeester van Kampen, Henk Kleemans. Met de in de kop aangegeven regel parafraseerde hij tijdens de opening de dichter Nijhof.

Op 15 oktober is het pontje weer uit de vaart gegaan tot 1 april 2005. We waren net op tijd. Noteer vast dat u in het voorjaar deze route kunt gaan wandelen.

Het Kampereiland ligt in het deltagebied van de IJssel. In de loop der eeuwen is het door aanslibbing ontstaan. Voordat de Zuiderzee werd ingedijkt liep de delta regelmatig onder water. Daarom staan de oude fraaie boerderijen op terpen. Toen wij er waren zagen we velden vol kieviten zich gereedmakend voor hun grote trektocht, zwermen spreeuwen, zwanen en zwaluwen. Langs de wegen abelen en wilgen. Het Kampereiland is door het Ganzendiep gescheiden van de vaste wal (de polder Mastenbroek). Over dit eiland voert sinds kort een nieuwe route. Deze begint voor het station Kampen, is 18 km lang en duidelijk bewegwijzerd. Het zelfbedieningsoverzetveer vormt een extra attractie. Het aardige van de tocht is dat het grotendeels geschikt is voor zowel fietsers als wandelaars en ook als zodanig is beschreven. Bij Grafhorst scheiden de wegen zich gedurende enkele kilome-

ters. Een fraai verzorgde routebeschrijving is voor € 1.95 te verkrijgen bij de VVV van Kampen. De route voert door het Kampereiland, na de pont over het Ganzendiep door de Mandjeswaard en vervolgens over de Kamperzeedijk. Hier en daar zijn picknickplaatsen ingericht.

Het Ganzendiep is een afgedamde rivierarm van de IJssel. Het zelfbedieningspontje vaart over dit diep en is genoemd naar eerder genoemde burgemeester. Het water ter plaatse is omstreeks 60 meter breed. Het veer is geschikt voor maximaal 10 passagiers (met fietsen). Onze ervaring is dat je dan wel heel hard moet draaien aan de lieren. De techniek is helemaal in orde. Twee kabels op de bodem zorgen er voor dat de pont op koers blijft. In zekere zin is het een uniek pontje vanwege de kleppen. Deze kleppen maken het op- en afstappen met de fiets een stuk gemakkelijker. De aan- en afvoerwegen (fiets- en wandelpaden van betonplaten) en de insteekhaventjes zijn prima verzorgd. Kijk je tijdens de overtocht richting Zwartemeer, dan heb je een adembenemend zicht. Staat aan de eilandzijde een oude school?

De verwezenlijking van het pontje heeft 5 jaar geduurd. Het is een moeizaam proces geweest, maar het resultaat mag er zijn.

De brug van Kampen blijkt een knooppunt te zijn voor diverse fiets- en wandelroutes: de Hanzeroute (LF 3a), de Boerenlandroute (LF 15), het Hanzestedenpad en het Zuiderzeepad (LAW 8).

Rob de Jong

Nieuwe druk 'Overzetveren'

In januari 2005 is verschenen de nieuwe - inmiddels vijfde - druk van het overzicht: 'Overzetveren in Nederland, België en de Duitse Grensstreek'. Volledig geactualiseerd! Een boekje dat een plaats verdient in de rugzak van iedere wandelaar. De afgelopen jaren zijn geweldige resultaten geboekt. Sinds de 4e druk (2002) zijn er 16 nieuwe veerdielen bijgekomen. Helaas is er ook een tweetal verdwenen. Het boekje met mooie overzichtskaarten en geïllustreerd met prachtige foto's, is te bestellen door overmaking van € 10 op postrekening 5265803 t.n.v. de penningmeester van de Vereniging Vrienden van de Voetveren te Wassenaar.

Korte Overzet

De Putter

De Putter is de naam van een pont die al sinds jaar en dag voetgangers en fietsers over de Oude Maas brengt van Puttershoek naar Groote Lindt (Zwijndrecht). Er moet al in 1439 een pont zijn geweest. Bij de komst van de Barendregtse brug in 1888 bleef er uitsluitend een fiets/voetveer over. Met dit veer worden jaarlijks nog steeds tienduizenden fietsers en voetgangers overgezet. Het zag er naar uit dat deze pont per 1 januari 2005 uit de vaart zou gaan. Er was geen geld meer. Zwijndrecht stopt met subsidiëren, met als gevolg dat de andere betrokken gemeenten eveneens de geldkraan dichtdraaien. Als het veer wordt opgeheven, moeten de fietsers vele kilometers omrijden. Voor voetgangers is het dan helemaal geen doen. De Vereniging Vrienden van de Voetveren ondersteunt lokale en regionale acties om het veer in de vaart te houden. Dankzij allerlei acties van plaatselijke, regionale en landelijke groeperingen, ziet de toekomst er voor De Putter nu (eind januari) minder somber uit. Vooralsnog is er geld beschikbaar om de pont nog een tijdje in de vaart te houden.

Succes nieuw veer Amsterdam

Het op 5 juli van dit jaar in dienst gekomen veer van het Gemeentevervoerbedrijf (GVB) dat van de De Ruijterkade naar de ms Van Riemsdijkweg vaart, blijkt een groot succes. Dit fiets/voetveer vaart 7 dagen in de week in een halfuursdienst. Tot nu toe blijken maandelijks omstreeks 40 000 passagiers gebruik te maken van de overzet.

Distelwegveer blijft

Uit bezuinigingsoverwegingen dreigde het Distelwegveer in Amsterdam per 1 januari 2005 opgeheven. Onbegrijpelijk! Jaarlijks worden vele auto's, omstreeks 70.000 fietsers en talloze voetgangers overgezet. Bij opheffing moet eenieder veel kilometers omrijden in een binnenstad die de komende jaren door graafwerkzaamheden in een chaotische toestand verkeert. Mede door acties van de Vereniging Vrienden van de Voetveren blijft het veer in Amsterdam varen. Net op tijd heeft het Gemeentevervoerbedrijf (GVB) ingezien dat deze verbinding tussen Amsterdam-West en -Noord in een grote behoefte voorziet.

Nota Mobiliteit

Tot 31 december 2004 lag de Nota Mobiliteit ter inzage. De hoofdlijnen van het verkeers- en vervoersbeleid voor de komende 15 jaar staan in deze nota beschreven. De argeloze lezer zou veronderstellen dat in deze tijd van ont-haasting de Nederlandse overzetteren een prominente plaats krijgen in de Nota. Niets is minder waar. Verkeers- en vervoersstromen tengevolge van de recreatie worden onderbelicht.

Uit de reactie van de Vereniging Vrienden van de Voetveren een citaat:
'Sociaal -recreatieve mobiliteit krijgt in de Nota Mobiliteit ten onrechte weinig aandacht. Zowel naar het aantal afgelegde kilometers, als de ermee gemoeid zijnde reistijd als het aantal deelnemers is dit één van de snelst groeiende vormen van mobiliteit. Deze groei zal mede door de toenemende vergrijzing van de bevolking nog vele jaren voortduren. Een aanzienlijk deel van deze mobiliteit zal per fiets of te voet, al dan niet in combinatie met auto of openbaar vervoer als voor- en natransport plaatsvinden. Dit betekent dat zowel in de directe woon- en leefomgeving als in verder van de woning gelegen aantrekkelijke gebieden een goede fiets- en wandelinfrastuctuur van groot belang is. In ons waterrijke land maken kleine voet- en fietsveren daarvan een belangrijk onderdeel uit. Deze maken het immers mogelijk op een relatief eenvoudige en weinig kostbare wijze niet alleen grotere en kleinere wateren te overbruggen, maar ook recreatief aantrekkelijke gebieden voor duurzame verkeersvormen te ontsluiten. Derhalve speelt ook bij sociaal-recreatieve mobiliteit het milieuaspect een voorname rol.'

Driehoeksveer

Al eerder kwam de voorgenomen opheffing per 1 januari 2005 van het driehoeksveer tussen Krimpen aan de Lek, Kinderdijk (gemeente Nieuw Lekkerland) en Ridderkerk aan de orde in de rubriek 'Korte overzet'. Onderhandelingen zijn gaande. Half oktober was er nog steeds een onoverbrugbaar financieel gat. De kosten moeten betaald worden door de drie betrokken gemeenten. Naarstig zoekt men naar een onderneming die de veerdienst binnen het beschikbare budget in stand kan houden.

Fast ferry Amsterdam – Zaandam

Momenteel wordt in opdracht van de provincie Noord-Holland onderzoek gedaan naar de haalbaarheid van een fast ferry verbinding tussen Amsterdam en Zaandam. De exploitatie zou in handen komen van Connexion Water en het GVB Amsterdam. Op de dienst zou gevaren gaan worden met catamarans. Er is al proef gevaren met een 'Waterbus' uit Dordrecht.

Zelfbedieningspuntje over de Berkel

Over de Berkel tussen Lochem en Almen is deze maand een nieuw zelfbedieningsveer in gebruik genomen. Aan de overzijde van het wandelpad langs de Berkel staat de volledig gerestaureerde Staringkoepel, die op 16 oktober 2004 in gebruik is genomen. Via het voetveer kunnen wandelaars de koepel bereiken en de sfeer van de beroemde dichter Staring opsnuiven. De opdracht tot levering van het veerpuntje is verstrekt door Nastuurmonumenten. Van het voetveer kan het hele jaar gebruik gemaakt worden.

De Cramignon

Het fiets/voetveer de 'Cramignon' van de gemeente Eijsden, varende over de Maas tussen Eijsden en Lanaye (België), is dit jaar in dienst genomen en heeft in korte tijd 31.000 passagiers overgezet. De verwachting voor het hele seizoen lag veel lager: 15.000 passagiers. Een zeer geslaagde start! Voor het komende jaar wordt de boot omgebouwd. Aan beide zijden wordt een op- en afrijklep aangebracht zodat de boot niet steeds hoeft te worden gedraaid. De overzetcapaciteit kan daardoor worden opgevoerd.

Maasveren Limburg

De autoveerponten in Limburg dreigen te verdwijnen als de overheid geen steunfonds sticht, zo waarschuwen de eigenaren. De maatschappelijke gevolgen zullen gigantisch zijn. Als de vrees van de Vereniging van Eigenaren en Exploitanten van Overzetteren in Nederland (VEEON) bewaarheid wordt, zullen de bewoners van veel Maasdorpen over enkele jaren flink moeten gaan omrijden. Want er is geen geld voor renovatie van de oude veren of

de aanschaf van nieuwe.
Bron: De Limburger, 25 augustus 2004

Capaciteitsproblemen bij het Veluwemeer

Afgelopen zomer is er een fiets/voetveer gekomen over het Veluwemeer tussen Aquacentrum Bremerbergsehoek in Biddinghuizen en het recreatiecentrum Hoge Bijssel in Nunspeet. De capaciteit is beperkt. Per overzet van ongeveer 30 minuten kunnen maximaal 12 personen worden meegenomen. Op hoogtijdagen ontstaat daardoor filevorming met wachttijden van omstreeks 1 uur. Omdat het water op sommige plaatsen 40 cm diep, zou de boot bij een hoger maximum vastlopen. Van mei tot oktober vaart het pontje dagelijks tussen 10.00 en 19.00 uur. Een overtocht kost ? 2,50 per persoon.

Succes Fietsboot

De fietsboot over de Eem heeft ook in 2004 weer 10.000 passagiers gehad. Deze evenaring van het aantal uit 2003 kan, gelet op de regenachtige zomer, een succes genoemd worden. De boot vaart in het seizoen één keer per dag van Amersfoort, via tussenstops in Soest, Baarn en Eemdijk naar Spakenburg. Dit jaar werd ook een proef gehouden met een vervolgtocht naar Huizen. Passagiers konden aldaar overstappen op de Aqua Runner naar Almere. Nadere informatie: www.eemlijn.nl

Veer Prinses Margrietkanaal

Op 31 december 2004 meldt de Telegraaf dat er in het komende voorjaar (2005) een door zonne-energie voortgedreven fiets/voetveer gaat varen tussen Wartena en Eernewoude over het Prinses Margrietkanaal. De afstand tussen beide dorpen wordt circa 6 km korter en een stuk aangener. De pont, van omstreeks 9 m lang, zal een schakel vormen in het fiets- en wandelnetwerk tussen Leeuwarden, Grouw en Wartena.

Het Megense Veer en de watertol

Het Megense veer tussen Megen en Appeltern bestaat al 500 jaar. De watertol heeft een geschiedenis van 650 jaar. Megen ligt in het Noordoosten van Noord-Brabant en was oorspronkelijk de hoofdstad van de graafschap Megen. Van oudsher was Megen een kruispunt van land- en waterwegen.

Onlangs is een aardig en informatief boekje van de hand van Pieter van der Heijde verschenen, getiteld: Het Megense Veer en de watertol. Een geschiedenis over macht, handel en vervoer (Gouda 2004, ISBN 90 9018326 1). Het boek heeft een chronologische opbouw en bevat 5 hoofdstukken. In elk hoofdstuk worden vaste onderdelen (thema's) behandeld: eigendomssituatie, regelgeving, werkzaamheden van de pachter, het veerhuis, veertarieven en de pachtprizen. We hebben met name genoten van de prachtige illustraties en de interessante historische gegevens.

Tip voor een winterwandeling

Starten bij station Culemborg, lopen naar de rivier, op de dijk langs de Betuwse kant naar Beusichem, aldaar met de pont oversteken, over de dijk aan de Utrechtse kant terug naar Culemborg, bij Veerhuis Landlust weer overvaren en tenslotte via de Veerweg – let op de Wachtkamer der Stoombooten aan de linkerzijde – door de gezellige binnenstad naar het station. Iets om op een vroege zaterdag- of zondagmorgen uit te voeren. Niet te laat op de dag, want dan is er op de dijken veel verkeer. Het is een wandeling van omstreeks 16 km.

Veerpont Culemborg

Vrijwel voortdurend heb je zicht op de Lek. Aan de Betuwse zijde: prachtige pretboerderijen met heerlijke tuinen, bij de Redichemse Waard een buitenplaats (Huize Den Bol), boomgaarden. Veel natuurontwikkelingsgebieden met ruigten. Rotganzen, paarden, enorm dikke knotwilgen, meidoornhagen met bessen. Het is echt aan te bevelen om vanaf de Culemborgse jachthaven de dijk te volgen - de wandeling niet in te korten - dan zie je de rivier op haar mooist. Bovendien is het vanwege de naam toch bijzonder om langs de Lazaruswaard te lopen. De Utrechtse kant heeft een ander karakter, veel weilanden met koeien en schapen en bij de afslag naar Schalkwijk het karakteristieke dijkhuis. Daar vlakbij op de dijk een dijkpaal, waarop afgebeeld: Lekdijk Bovendam. Beneden ligt een uniek recreatiegebied (De Heulse Waard), beheerd door Recreatieschap Stichtse Groenlanden. Dit gebied gaat vlakbij de Veerweg over in de Steenwaard. De Lek heeft hier een nevengeul gekregen. Het gebied is zodanig heringericht en vergraven dat er de komende jaren vanzelf een grote variatie aan landschappen zal ontstaan. Er loopt een voetpad van de Heulse Waard naar

het Culemborgse Veer, geopend van 1 april tot 1 oktober. Aan de andere zijde van de Veerweg loopt dit pad door. Op de Lek betrekkelijk veel beroepsvaart, duwbakken en aken vol zand en grint. Een enkel plezierjachtje. In de zomer is dat wel anders.

Veerpont Wijk bij Duurstede

Beide overzetveren zijn gierponten. Ik schreef al eerder over het principe. Om in herinnering te roepen: de pont is in het midden van de rivier verankerd. Een tientallen meters lange kabel loopt via enkele gierbootjes naar de pont. De pont wordt voortgestuwd door de stroming in de rivier (gieren). Tegenwoordig wordt het drijven op de stroom ondersteund door sterke dieselmotoren. De veerverbindingen over de Lek dateren al uit de 14e eeuw. Zo op het oog lijkt de Beusichemse pont strakker naar de overkant te varen dan de Culemborgse pont. Het Beusichemse veer kan per overzet 200 passagiers meenemen. Het Culemborgse veer kan per overzet evenveel personen vervoeren. Ook in de vroege morgen is het al aardig druk. Bruggen over de Lek liggen redelijk ver weg (Vianen, Rhenen). Vooralsnog ziet het er niet naar uit dat er op korte termijn een brug komt bij Wijk bij Duurstede. De toekomst van deze veren is dus gewaarborgd.

Na afloop van de wandeling is het goed toeven in Culemborg, een provincieplaatsje met beschermd stadsgezicht. Al in 1318 kreeg het stadsrechten. Veel monumenten (stadhuis) en interessante tuinen zoals de Weeshuistuin en Kasteeltuin.

Rob de Jong

De onverharde wandelaar 'ontdekt'

Wandelen is in. Steeds meer mensen ontdekken het plezier ervan. Het maakt niet uit welk blad of krant je openslaat, altijd zijn er wel tips voor een wandeling te vinden.

Dat het plezier van wandelen - naast de omgeving en het gezelschap - toch zeker voor een deel 'verzorgd' wordt door onverharde paden, is minder gemeengoed. Er was een tijd dat je er amper voor uit durfde te komen dat dát nu net de lol uitmaakte. Je er als TeVoeter in discussie hard voor maken - "Waarom dan?" - vergde veel doorzettingsvermogen. Op zijn best vielen meewarige blikken je ten deel, zeker van bestuurders. Exemplarisch is een uitspraak van een wethouder bij de asfaltering van een voor de wandelaar uiterst aantrekkelijk, maar hobbelig onverhard pad over een dijk: "Nu kun je daar veel gemakkelijker lopen."

Het tij lijkt te keren. Niet alleen in de echte wandeltijdschriften, maar ook in de meer algemene publieksbladen is het onverharde wandelen 'een item' aan het worden. Wellicht nog interessanter is dat de wandelaar is 'ontdekt' in bladen voor beleidsmakers en bestuurders als Binnenlands Bestuur, Verkeerskunde en Landwerk.

Reizen over groene paden

Neem Grasduinen, het tijdschrift voor het buitengebeuren, met veel aandacht voor natuur en landschap. In elk nummer vond je wel enkele wandelroutes, met keurige routebeschrijving en kaartje.

Dit jaar is het blad begonnen met een serie artikelen onder de naam ON the road, waarbij ON staat voor 'Onverhard Nederland'. De redactie vindt het zelf een utopie, "maar toch proberen we het. Een wandelpad uitzetten van het Groningse Delfzijl naar het grensplaatsje Nieuwkerk bij Tilburg. Niet zomaar een pad. Een honderd procent onverhard langeafstandspad. Een pad dat asfalt ontbeert en enkel bestaat uit gras, houtsnippers, schelpen en zand."

TeVoet kwam eind januari op de Wandelmarkt in Amsterdam redacteur Daniël Mulder tegen. Hij heeft de eerste etappes verkend en beschreven. "Met de kaart in de hand, zoeken en speuren naar groene wegen en wilde paden." Hij keek er duidelijk met plezier op terug.

"Onverharde weggetjes lopen simpelweg prettiger."

Slow walk

In een redactioneel commentaar als aankondiging voor de nieuwe serie haalt Mulder schrijvers, psychologen, filosofen en andere wijze mensen aan, die zinnige dingen hebben gezegd over 'lanterfanten, ledigheid en traagheid'. Volgens Mahatma Gandhi is 'er meer in het leven dan je snelheid verhogen'. Mulder zoomt even in op een recent verschenen boek van Carl Honoré met de titel Slow. Volgens Honoré is Slow de 'lifestyle revolution van dit moment'. Deze nieuwe beweging, afkomstig uit Italië, pleit voor het langzame en bewuste leven. Aanhangers van Slow zijn liefhebbers van Slow food, Slow

sex, Slow music enzovoorts. Eigenlijk zijn het, aldus Mulder, luiaards die overal uitgebreid de tijd voor nemen, maar dit terzijde.

Mulder constateert ook dat Slow Walk niet in het rijtje staat. "En dat terwijl ik een groot voorstander ben van kuieren, slenteren en flaneren. Juist wandelen is een bezigheid die allesbehalve snel moet gaan. Doe je het wel snel, dan wordt het snelwandelen." En dat is een officiële sport. Dan komt het: "Als ik denk aan traag wandelen denk ik aan onverharde paden. Nooit aan asfaltweggetjes. Asfalt is blijkbaar een synoniem voor snelheid. Zand heeft iets slooms, iets traags, iets anti-hijgerigs in zich."

Simpele vraag

Mooi dat Grasduinen op zoek gaat naar onverharde paden in Nederland. In elke aflevering - de serie loopt tot en met juni - wordt ook aandacht besteed aan een onderwerp dat relevant is voor wandelaars. Zoals de voetveren of het asfalteren van zandwegen op de Veluwe en de problematiek van de spoorwegovergangen in de driehoek Den Bosch/Tilburg/Boxtel. Die onderwerpen komen zo onder een breed publiek onder de aandacht. TeVoet kan daar in zijn acties mooi op inspelen. Leuk is dat Grasduinen zichzelf de vraag stelt wanneer een pad nu verhard is of onverhard. 'Simpele vraag, lastiger te beantwoorden' heet het. Duidelijk is dat zand- en graspaden onverhard zijn. Hoort een schelpenpad daar ook bij? Grasduinen vindt van wel. Dan heb je nog de semi-verharde wegen. Dat is een schemergebied. Op zo'n moment telt volgens Grasduinen het gevoel: de ervaring leert dat je bijna altijd wel zelf weet of een pad natuurlijk of onnatuurlijk aanvoelt onder de wandelschoenen.

Lekkerder

"Alleen maar willen lopen over onverharde paden, werkt verslavend", zegt Daniël Mulder. "Het vraagt om een bepaalde manier van wandelen, kijken en kaartlezen." De fascinatie voor onverharde paden heeft zijn oorsprong in het willen behouden van de historische en doorgaans onverharde infrastructuur. Jaagpaden, kerkenpaden, knuppelpaden en andere vergeeten wegen zijn onderdeel van het oude Hollandse landschap.

Mulder: "Maar een simpeler verklaring is dat het gewoon lekkerder loopt." Kijk, die constatering hoort TeVoet graag. Zeker als ze te lezen zijn in bladen met een grote oplage. Onverhard wandelen wordt zo gewoner. Bestuurders en beleidsmakers zullen er sneller rekening mee willen houden. Want het is een vorm van ontspanning die veel aanhangers kent.

Verkeerskunde

'Weg van het asfalt' was niet voor niets de titel van twee publicaties die TeVoet enkele jaren terug het licht heeft laten zien. Het geeft perfect aan waar wij als vereniging voor staan. Voor wegenbouwers kan de titel 'Weg van het asfalt' een andere betekenis hebben, zo bleek onlangs in een gesprekje. Maar ook in de bladen als Verkeerskunde voor mensen die weg van asfalt zijn, rukt de wandelaar op. In het decembernummer van Verkeerskunde stond een enkele pagina's groot artikel over de noodzaak van lokale verbindingen. Vooral de barrièrewerking van infrastructuur, met name voor voetgangers en wandelaars, werd er onder de loep genomen. Voor wandelaars geen onbekend verhaal, maar voor verkeerskundigen wellicht een eye-opener: het ontstaan van 'cellen' in het landelijk gebied (waarbinnen je wel lekker kunt wandelen, maar elke verbinding naar buiten is afgeschermd), steden die opgesloten dreigen te worden in hun eigen cel (want er is geen verbinding voor de zachte weggebruiker naar buiten), een moeilijker toegankelijkheid van het landelijk gebied, wat per saldo een aanjagend effect op het autoverkeer oplevert.

Het is omschreven als een probleem dat gezien de Nota Mobiliteit meer dan ooit op de agenda moet komen. In het artikel worden enkele methoden gepresenteerd waarmee in allerlei afwegingsprocessen bij grootschalige ingrepen op een meer evenwichtige manier rekening kan worden gehouden met het belang van lokale verbindingen. Waarvan acte.

Algemene Leden Vergadering

Zaterdag 9 april vindt de Algemene Leden Vergadering 2005 van TeVoet plaats in De Kargadoor te Utrecht, Oude Gracht 36. De vergadering begint om 13.30 uur; zaal open om 13.00 uur. De Kargadoor is ongeveer 10 minuten lopen vanaf het Centraal Station, langs het Vredenburg.

Behalve voor een kort huishoudelijk deel (verslagen 2004, begroting 2005 en verkiezing bestuursleden) is er tijd ingeruimd voor een discussie over de koers van de vereniging en de vraag hoe die landelijk, regionaal en lokaal vorm te geven. Ten behoeve van deze discussie heeft het bestuur een manifest opgesteld.

Wie aan de Algemene Leden Vergadering wil deelnemen, geeft dit met het oog op de organisatie bij voorkeur door aan de secretaris van TeVoet, Els Bakker op nummer 0167-523486 of liever via e-mail info@tevoet.nl. De vergaderstukken worden dan toegezonden.

Lopend Vuur

Het elk kwartaal laten verschijnen van Lopend Vuur vraagt een forse inzet. Werk, vrijwilligerswerk, dat helaas op enkele schouders terecht komt. Als meerdere toegezegde stukken niet aangeleverd worden en door persoonlijke omstandigheden de benodigde inzet niet kan worden gegeven, is er een probleem. Het niet of later laten verschijnen van een nummer heeft vooral vervelende gevolgen voor de in de activiteitenkalender opgenomen wandelingen.

Bestuur en redactie beseffen dat terdege. Dat de wandelingen ook op de website van TeVoet vermeld staan, verzacht de pijn maar ten dele.

Enkele jaren geleden is Lopend Vuur uitgegroeid tot een ledenblad dat er – voor een vrijwilligersvereniging – mag zijn. Ook buiten de vereniging wordt het inmiddels gewaardeerd. En in contacten met overheden en andere partijen laat het ledenblad in één oogopslag zien waar TeVoet voor staat. TeVoet heeft een gezicht.

Het bestuur wil dan ook graag met de huidige formule door, wellicht in iets afgeslankte vorm. We kiezen er niet voor om, als ander uiterste, bijvoorbeeld

alleen de activiteitenkalender rond te sturen.

Het betekent wel dat er meer handen nodig zijn om Lopend Vuur te maken. Inmiddels is de redactie uitgebreid. Maar verdere versterking is méér dan nodig. Wie er voor voelt op een of andere manier een (structurele) bijdrage te leveren aan de totstandkoming van Lopend Vuur, laat dat best even weten aan Harry Benschop (tel. 0413-212692), Kees Rotteveel (071-5121987) of Els Bakker (0167-523486).

Ook op andere plekken in de vereniging, zowel landelijk als in de regio's, komt het werk slechts op de schouders van een enkeling terecht. Ook daar kunnen nog veel handen worden gebruikt. In het volgende nummer van Lopend Vuur wordt een enquêteformulier opgenomen, waarin leden kunnen aangeven of zij zich voor bepaalde zaken willen en kunnen inzetten. Wie nu al wil doorgeven dat hij of zij bepaalde activiteiten wil oppakken, kan dat vanzelfsprekend gelijk doorgeven. Het best kan contact worden opgenomen met Els Bakker van het secretariaat van TeVoet.

vervolg van pag. 22

Oversteek nodig

Alle Schijndelse raadsfracties waren op de door wethouder Wouters belegde bijeenkomst vertegenwoordigd. Eén ding werd al snel duidelijk uit de betogen van onder meer de wijkraad, het natuurcentrum, TeVoet en Staatsbosbeheer: een oversteek over de Structuurweg voor voetgangers ter hoogte van Smaldonk blijft noodzakelijk. Die oversteek moet veilig zijn en passen binnen de verkeersveiligheidscriteria. Omlopen is geen optie; daarmee verliest Smaldonk zijn aantrekkelijkheid voor wandelaars. Voor Staatsbosbeheer moet Smaldonk juist de grootste recreatiedruk opvangen om het wat verder weg gelegen, kwetsbaarder natuurgebied Wijboschbroek te ontzien. Een tunneltje is vanwege enkele obstakels in de grond ook geen optie.

Eigenlijk wijst alles naar een brug. Ook de aanwezige raadsleden waren – na enkele inspannende groepssessies met de belangengroeperingen – uiteindelijk wel overtuigd dat er een oplossing moet komen in de vorm van een over-

steek. Alleen in welke vorm, daar kwamen we die avond toch niet uit. Wouters en zijn ambtenaren bekijken hoe nu verder.

Er is wel een probleem bijgekomen. De toegezegde cofinanciering voor de brug is inmiddels 'verdamp't. En het is uiterst onzeker of alle handen opnieuw op elkaar kunnen worden gekregen voor het bijeen sprokkelen van de financiering. In een gemeente waar het er voor de wandelaar in de komende jaren voor de wandelaar toch al niet beter op wordt – gevreesd moet worden dat door toedoen van de ruilverkaveling bijna 100 km zandweg verdwijnt – zou dat uitermate te betreuren zijn. TeVoet is benieuwd welke oplossing gerealiseerd kan worden.

Lichtpuntje

Het hele verhaal laat ook een lichtpuntje zien. De wandelaar is zeker niet uit beeld bij instanties als de provincie, Dienst Landelijk Gebied, Staatsbosbeheer, de regionale milieube-

weging en de reconstructiecommissie Maas & Meijerij. Deze organisaties hebben hun schouders gezet om de dreigende isolering van Smaldonk te voorkomen. Het blijkt dus wel degelijk mogelijk te zijn handen op elkaar te krijgen voor alternatieve oversteekmogelijkheden van (nieuwe) barrières. En er zelfs nog veel geld voor te vinden. Jammer dat de gemeenteraad de bal niet direct heeft ingekopt.

Op de bijeenkomst werd ook duidelijk dat Staatsbosbeheer binnen afzienbare tijd een – voor de wandelaars aantrekkelijke – verbinding tussen Smaldonk en het Wijboschbroek wil aanbrenge. De betreffende gronden zijn al in eigendom. Nu moet je je weg nog zoeken over een fietspad en enkele plattelandsweggetjes.

Op zaterdag 16 april organiseert TeVoet een wandeling naar Smaldonk en Wijboschbroek. De oversteeken zullen we zeker in het programma meenemen.

Harry Benschop

Zondag 20 maart 2005 *TeVoettocht Gelderland*

Wij maken een mooie wandeling over de Zuid-Veluwe en langs de Veluwezoom, met prachtige uitzichten over Rijn en Betuwe. Vanuit Wolfheze voert de route eerst langs de Wodanseiken en door het dal van de Heelsumse Beek. Via het middeleeuwse kasteel Doorwerth bereiken we de rand van de stuwwal, die we volgen tot voorbij Heveadorp. Vandaar gaat het door de bossen van Hoog Oorsprong en Wolfheze terug naar het beginpunt. Rondwandeling, afstand 17 km. Onderweg is horeca. Verzamelen: Station Wolfheze om 11.00 uur.

Informatie: Ton Schipper, tel. 0317-617644 of Jan Altena, tel. 026-4450028

Zaterdag 9 april 2005 *ALV*

Jaarvergadering van de vereniging TeVoet. Meer informatie in de rubriek 'Van het bestuur'.

Zondag 10 april 2005 *Zuid-Holland*

Rondwandeling door Midden-Delfland (16 km). De route voert via de Zuidbuurt, de oude kern van Maasland en het Doelpad naar de veerpont in de richting van de Broekpolder. Met vergezichten over de Alkeetbuitenpolder wordt er weer naar Vlaardingen-West gewandeld.

Vertrek: om 11.00 uur bij NS-station Vlaardingen-West, na aankomst trein uit Rotterdam.

Aanmelden en informatie: Eef Boeve, tel. 015-2126833

Zaterdag 16 april 2005 *Brabant*

Dagwandeling vanaf Schijndel naar Veghel door de natuurgebieden Smaltonk (aandacht voor de zg. koude oversteek in de Structuurweg; zie de rubriek 'Uit de regio') en Wijboschbroek. Het Wijboschbroek is een nat natuurgebied; hopelijk is het de goede tijd om te genieten van de sleutelbloemen en bosanemonen die het bos in voorgaande jaren op onze wandelingen geel en wit kleurden. We volgen er verschillende paden en paadjes die bijna jaarrond nat en modderig kunnen zijn. Aan de andere kant van de Zuid-Willemsvaart lopen we nog een stukje

langs de Aa door de Aabroeken. In totaal ca. 20 km.

Vertrek: om 10.45 uur vanaf de bushalte Deken Baekersstraat in Schijndel (oostzijde centrum), bereikbaar met bus 159 uit Den Bosch (v. 10.10) of bus 156 uit Eindhoven (v. 10.06). Terug met de bus naar Schijndel (lijn 159), Den Bosch (lijn 158) of Eindhoven (lijn 157).

Aanmelding: Harry Benschop, tel. 0413-212692

Zaterdag 16 april 2005 *Drenthe*

Rondwandeling van ca. 18 km. We lopen voor de tweede keer over het grootste wetland van Noord-West Europa. Er is nog veel veen te zien, maar ook iets van de oude bewoning met de daaraan gekoppelde bovenveen cultuur. Is het mistig dan is de mogelijkheid aanwezig dat de 'witte wieven' ons gezelschap komen houden. Verder zal er niet veel drukte zijn. Rust en natuur domineren hier nog steeds.

Vertrek: om 10.00 uur vanaf de parkeerplaats aan het eind van de Zuidersloot in Weiterveen) ten zuidoosten van Emmen, via Nieuw-Amsterdam of Erica). Alleen bereikbaar met eigen vervoer.

Organisator: Eduard Korpel, tel. 0522-251304

Zondag 17 april 2005 *Wandelcafé Arnhem*

In het wandelcafé is te gast reisboekhandelaar De Noorderzon uit Arnhem met als thema: Wandelen in Groot-Brittannië, verhalen, kaarten, gidsen. Daarna wordt er weer gewandeld, deze keer door bos en hei. We lopen via onder meer de Waterberg, de Koningsheide en de Terletse Heide naar Terlet, waar we de bus terug naar Arnhem nemen. De wandeling is ongeveer 15 km lang, er wordt zoals altijd flink doorgestapt.

Plaats: Bezoekerscentrum Sonsbeek, Zijpendaalseweg 24a, Arnhem, vijf minuten lopen vanaf station Arnhem, uitgang Sonsbeekzijde.

Aanvang: 11.00 uur, centrum open 10.30, met koffie.

Informatie: Jan Altena van TeVoet, tel. 026-4450028 of Anneke Geselschap van Nivon, tel. 026-4424984.

Wandelcafé Arnhem wordt georganiseerd door TeVoet Gelderland samen met Nivon Arnhem en Bezoekerscentrum Sonsbeek. De deelname is gratis.

Zaterdag 23 april 2005 *Flevoland*

Rond het Kadoelermeer, rondwandeling van 16 km. Vanuit Vollenhove over een stukje Zuiderzeepad (LAW 8), de oude Zuiderzeedijk en 'op de kuierlatten' wandelen over boerenland. Laatste stuk over de dijk in de Noordoostpolder is een deel van LAW 1-2 het Pionierspad. Geen honden mee, geen horeca onderweg.

Vertrek: op het kerkplein in Vollenhove om 10.30 uur. Bereikbaar met Arriva lijn 71 Zwolle-Emmeloord, uitstappen halte zwembad.

Informatie en opgave: Jan Frederik Lubbers, tel. 0527-697706

Zaterdag 14 mei 2005 *Fryslân*

Rondwandeling door het lage midden van Fryslân, door verschillende dorpjes als Roodhuis, Tirns en Lutkewierum. Vertrek: om 10.30 uur bij café-restaurant Bergsma, Sibadawei 2, Easterein (Oosterend). Bereikbaar met eigen vervoer, vanaf Bolsward N359 noor, naar Wommels en vervolgens naar Oosterend. Ook bereikbaar met Noordned-lijntaxi 35, vertrek om 9.25 vanaf station Sneek. Let op: minimaal een uur van te voren reserveren via 0900-1961.

Organisator: Willem de Haan, tel. 0517-641502

Zondag 22 mei 2005 *TeVoettocht Gelderland*

Een lentewandeling door de mooie IJsselvallei. We beginnen in Dieren, varen via het pontje over de IJssel naar Olburgen en lopen dan over een zomerdijk door de uiterwaarden naar Bronkhorst, 'de kleinste stad van Nederland'; daar drinken we koffie. Na nog een oversteek per veerpont gaan we door het gebied Cortenoever, een zogenaamde kronkelwaarde en een belangrijk vogelgebied, naar station Zutphen. Wie korter wil, kan afsteken naar station Brummen. Afstand Dieren-Zutphen 20 km, Dieren-Brummen 12 km.

Verzamelen: station Dieren, 10.30 uur (trein naar Dieren vanuit Arnhem 10.11 uur, vanuit Zutphen 09.58 uur).

Terug per trein uit Zutphen.

Informatie: Annie Jaspers, tel. 026-4427862 of Jan Altena, tel. 026-4450028

Zondag 22 mei 2005 Flevoland

Drie-provinciën-wandeling, een rondwandeling van 16 km op de grens van Overijssel, friesland en Flevoland. Lopen langs oude veenstromen en zeedijken, op buitendijks land van de voormalige Zuiderzee en door het Kuinderbos. Geen horeca onderweg.

Vertrek: Restaurant De Wipkip / camping Craneburcht, Kuinderweg 52 bij Kuinre om 10.30 uur; niet met openbaar vervoer bereikbaar.

Informatie en opgave: Jan Frederik Lubbers, tel. 0527-697706

Zondag 5 juni 2005 Wandelcafé Arnhem

Het thema van dit zomerse wandelcafé is: Mariëndaal en Bosveld. Wij wandelen naar en door die landgoederen en krijgen onderweg de nodige interessante informatie. Vervolgens wordt de wandeling voortgezet en via o.a. Warnsborn en Schaarsbergen komen we terug bij ons uitgangspunt. Een rondwandeling dus, van in totaal ca. 15 km. Het is ook mogelijk om ongeveer halverwege de bus terug naar Arnhem te nemen.

Vertrek: 11.00 uur, vanaf bezoekerscentrum Sonsbeek, Zijpendaalseweg 24a, 5 minuten lopen vanaf station Arnhem, uitgang Sonsbeekzijde. In het centrum is de koffie klaar vanaf 10.30 uur.

Informatie: Jan Altena van TeVoet, tel. 026-4450028 of Anneke Geselschap van Nivon, tel. 026-4424984.

Wandelcafé Arnhem wordt georganiseerd door TeVoet Gelderland, Nivon Arnhem en bezoekerscentrum Sonsbeek. De deelname is gratis.

Zondag 12 juni 2005 Zuid-Holland

Pad op Zuid (ca. 15 km). Deze route is het derde deel van het Groen Wandelpadennetwerk Rotterdam. Eerder verschenen al de boekjes van het Erasmuspad (Rotterdam-Rhoon) en het Jeneverpad (Rotterdam-Maassluis). Het traject van vandaag loopt van Rotterdam Zuidplein naar Ridderkerk. Het Pad op Zuid toont een beeld van de verscheidenheid aan wijken in Rotterdam Zuid (tuindorpen, Oud IJsselmonde, nieuwe woonwijken in omgevormde voormalige industriegebieden en parken).

Vertrek: om 11.00 bij Metrostation Zuidplein (onderaan de roltrap naar het busstation; aan de zijde van theater Zuidplein).

Aanmelden en informatie: Jan Rijnsburger, tel. 010-2489174

Omroep Brabant Biesboschwandeling 2005

Op zondag 24 april vindt al weer voor de vierde keer de Omroep Brabant Biesboschwandeling plaats. Een mooie gelegenheid om in die delen van de Biesbosch te wandelen waar je anders niet zo snel komt. Deelnemers kunnen kiezen uit 6, 12 of 25 km. Je wordt per boot vanaf Lage Zwaluwe naar het wandelgebied gebracht. De kosten bedragen € 10,- p.p. inclusief boottocht en broodjes. Opgave via de site www.theworldof-walking.nl.

Voor de 25 km is het vertrek om 9.00 uur, voor de 12 km om 10.00 en 11.00 uur. Terug vaart de boot elk uur tot 17.45 uur. De wandeling voert langs grienden, weilanden, kreekjes en de Nieuwe Merwede. Je vaart van de Brabantse Biesbosch ook over naar de Hollandse Biesbosch en vervolgt de route langs een van de mooiste plekjes in dat deel.

Aan het einde van alle routes is er een manifestatie van Delta Natuur over de ontwikkeling van nieuwe natuurgebieden die aan zullen sluiten op de Biesbosch.

In Zeeuwsch-Vlaanderen

Brug levert fraaie verbinding voor wandelaars op

Binnenkort kan er worden gewandeld van Zaamslag naar de Kraagbrug bij Terneuzen door de natuurgebieden Gat van de Pinte en het Eiland van de Meijer. Het geeft een mooie impuls aan het wandelen in de Zeeuws-Vlaamse polders, die nu arm zijn aan onverharde wandelmogelijkheden.

Vorig jaar december werd over het Gat van de Pinte, een uitloper van de Otheense Kreek, een houten voetgangersbrug aangelegd die de verbinding vormt met het Eiland van de Meijer. Voor het gebied is een natuurontwikkelingsplan gemaakt. In het Gat van de Pinte (ongeveer 60 hectare groot) zijn laagtes gegraven en ophogingen gemaakt. Ook zijn drinkputten gegraven en is langs het aangelegde wandelpad struweel geplant. Op het Eiland van de Meijer is 25 hectare bos aangelegd.

Najaar 2005 wordt begonnen met de aanleg van een dorpswei bij Zaamslag. Daardoor ontstaat een 'groene verbinding' met het Gat van de Pinte. De totale lengte van de wandelroute van Zaamslag naar de Kraagbrug is straks drie kilometer.

Rondje Kreek

In de komende jaren kan vanaf de Kraagbrug langs de Otheense Kreek naar Westerschelde en het centrum van Terneuzen worden gewandeld. De gemeenteraad van Terneuzen heeft in januari namelijk ingestemd met een krediet van 450.000 euro om een begin te maken met de aanleg van zogenaamde 'Rondje Kreek'. Uitgangspunt is het openbaar toegankelijk maken van alle oevers van de Otheense Kreek in Terneuzen. De ingerichte oevers fungeren dan min of meer als stadspark. De natuurwaarden van de kreek moeten wel behouden blijven: "Het moet geen stadsvijver worden, maar een echte kreek blijven", aldus GroenLinks-raadslid M. Vereecken. Gezien de omvang van de kreek - al snel drie kilometer lang en enkele honderden meters breed - hoeft dat niet het grootste probleem op te leveren. Het 'Rondje Kreek' wordt betaald uit de Reserve Stadsuitleg. Daarin wordt voor iedere vierkante meter bouwgrond die wordt uitgegeven in de Terneuzense nieuwbouwwijk Othene Zuid 4,54 euro gestort, jaarlijks zo'n 217.000 euro. Een mooi voorbeeld van het 'rood voor groen' en in dit geval dus ook 'rood voor wandelvoorzieningen' principe. De uitvoering van de plannen gebeurt in fases, afhankelijk van het tempo waarin bouwgrond wordt verkocht.